

9284
55 395

PIERWSZE
OSIEDZENIE

PUBLICZNE

DYREKCYI GŁÓWNEJ

ZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO W STO-
UNKU DO ART. 136. PRAWA SEYMOWEGO

ODBYTE.

W WARSZAWIE

1827.

VII 49. *Journal de la Commission
de la Banque de Pologne
Paris*

czyt. główna

44074

150601

Dnia 1 Lutego 1827 roku pod prezydencją JO. Xięcia Lubckiego Ministra Przychodów i Skarbu, w przytomności Komitetu Towarzystwa i Obywateli zaproszonych w zastępstwie Komitetu właścicieli Listów Zastawnych, odbyło się posiedzenie publiczne Dyrekcyi Głównej stosownie do art. 136 prawa Seymowego; o Towarzystwie Kredytowem Ziemskim. Po zagaieniu posiedzenia przez JO. Xięcia Ministra Przychodów i Skarbu, JW. Radca Stanu Prezes Dyrekcyi Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego Kalinowski; odczytał mowę następującą:—

G Ł O S

PREZESA DYREKCYI GŁÓWNEJ NA POSIEDZENIU ZEBRANIA
KOMITETÓW.

JO. Xiężę Ministrze Przychodów i Skarbu, Szanowny Komitecie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i Wy szanowni Obywatele w zastępstwie Komitetu Właścicieli Listów Zastawnych, na posiedzenie dzisiejsze zaproszeni.

D-8/84

W dopełnieniu przepisu Artykułu 136 prawa Seymowego, na dniu 13 Czerwca 1825 roku o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Królestwie Polskim zapadłego, po raz pierwszy Dyrekcya Główna przystąpić ma do zdania sprawy, ze wszystkich czynności swoich; Zdanie to sprawy, tém samém, iż jest pierwsze, iż obeymuie epokę czasu, dłuższą nad inne następne, nieco obszerniejszym bydź musi. Wprzód iednakże, niż do odczytania tegoż zdania sprawy przystapiemy, odświeżyć nam należy pamięć wypadków, ustanowienie prawa tego poprzedzających, gdyż te stan owczasowego położenia właścicieli dóbr ziemskich, oraz potrzebę spieszne-go przyścia im w pomoc, wystawiając, dadzą sposobność tém dokładniejszego ocenienia, czyli Dyrekcye Towarzystwa, woli Prawodawcy, we wszystkiém zadość uczynić zdołały.

Zrodzeni na téy ziemi, będąc naoczniemi świadkami zdarzeń zaszłych, znamy dokładnie, iż ogrom długów, dobra ziemskie ciężących, powstał, w nayznaczniejszém swém części, z poświęceń, których potrzeba wymagała kraiu, oraz ze skutków wojen, jakie nastąpiły. — Ogrom tych długów, iuż w roku 1805. tak był znacznym, iż Obywatele w téy części kraiu, która pod Rządem Pruskim zostawała, prośby swe w ów czas iuż, o zaprowadzenie systematu Kredytowego, temuż Rządowi przekładali; nastąpione po roku 1805 zdarczenia, wymagając znowu od Właścicieli ziemi,

całkowitego poświęcenia się sprawie publicznej, o znaczną nader ilość, też długi zwiększyły; tak dalece, iż gdy w roku 1818. w moc Uchwały Seymowej w dniu 26 Kwietnia t. r. zapadłéy moratorium, z dniem 1 Stycznia 1821. koniec swój wiąść miało, Izba Poselska, zaniósła prozbę do Najjaśniejszég Pana, aby w mądrości swéy, raczył obmyślić środki, podające zadłużonym Właścicielom Dóbr sposobność, uiszczenia się swym Wierzycielom; gdyż po zniesieniu moratorium, Obywatele ci, nie będą w stanie opłacenia długów swoich a tém samem nie potrafią uniknąć strat, i zniszczeń, na jakie przez nieopłacenie tychże długów, wystawieni będą.

Najjaśniejszy Wiekopomny pamięci Cesarz i Król Polski, ustaleniem szczęścia nowych swych poddanych ciągle zaięty, w zamiarze usunięcia nayprzód wszelkich zawał, jakie wów czas zaprowadzeniu instytucyi kredytowej, na przszkodzię stały, polecił w tymże ieszcze roku wyznaczonym przez siebie pełnomocnikom do układów z Prussami, aby obok załatwienia Obrachunków, między Rządem a Rządem będących, stosunki rownież między Obywatelami obu kraiów we względzie wierzytelnościów zachodzące, ułożyć starali się, zwłaszcza, iż uzyskane Konwencyą z dnia 39 Maja 1815 roku ulgi dla dłużników inteyso kraiowych, we względzie wierzycieli Pruskich powodem były, iż nawzajem w art. 6 téyże Konwencyi, danym zostało Rząd

dowi Pruskiemu zapewnienie, że żadne dalsze ulgi udzielone na przyszłość, dłużnikom tu teyszo krajowym, we względzie wierzycieli Pruskich, nie będą. — Po usunięciu powyższej przeszkody, jak osnowa protokółu z dnia 22 Maja 1819 roku, do konwencyi Berlińskiej załączona wykazuje, Projekt o utworzeniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego ułożony został, a po rozbiórce go tak przez Deputacyę, z pomiędzy Członków obu Jzb, przez Nayasniejszego Pana wybraną, jako też przez Radę Stanu, i po zasięgnięciu zdania Rad Wojewódzkich, z polecenia Nayasniejszego Pana, Projekt ten wniesionym do Jzb Seymowych, i w prawo zamienionym został.

Wyjaśnienia, jakie przy rozbieraniu tegoż prawa, pokładane były, wykazywały ilość długów z sześciu Województw, w których hipoteka w ówczas już uregulowaną była zebranych, w summie 517,011,071. Zł. Pol. Długi te co do nominalnej ilości rzetelne, można było w znacznej nader części, za idealne dla tego uważać, iż zbyt często, jedna i taż sama osoba była dłużnikiem, we względzie summ, na dobrach jej zaingrossowanych, a zarazem Wierzycielem, we względzie summ, na dobrach innych właścicieli zapisanych; po zniesieniu zatem Moratorium, ogrom processów wzajemnych, zagrażał zniszczeniem tylolicznym familiom, gdyż niedostatek gotowizny w kraiu, nie dozwalał ściągania nale-

żności, i zaspokojenia niemi własnych długów; w takim zaś położeniu ci sniony właściciel ziemi processami od swych wierzycieli, ciśnący nawzajem był przymuszony, dłużników swoich, chociaż bez pewnej nadziei pomyslnego skutku. Niedostatkowi temu zaradziwszy, prawodawca ustanowieniem Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, nadał tym samym właścicielom dóbr ziemskich, możność zaspokojenia długów swych, lecz obok tego, zakresił zarazem zwłokę czasu do opłaty onychże do dnia 12 Czerwca 1826 roku, Dyrekcyę zatem Towarzystwa, wykonywając toż prawo, miały termin ten na ciągłej uwadze; przeniknione zaś będąc z iednej strony, ważnością przedmiotu, wygotowania na termin ten zażądanej ilości Listów Zastawnych przez Właścicieli, którzy przepisów tegoż prawa dopełnili, widziały z drugiej strony, iż krótkość czasu kilkomiesięcznego tylko od ich zawiązania się do wzmiankowanego wyżey terminu, niepełzające prawie stawiała im przeszkody. Lecz Dyrekcyę złożone będąc z Obywateli, wyborem i zaufaniem współziomków swych zaszczyconych, nie dały się żadnego rodzaju przeszkodami na moment, nawet wstrzymać.

Przedstawić się mające zdanie sprawy, wykazując wszelkie czynności Dyrekcyi, udowodni zarazem, jak znaczną ilość listów zastawnych, właściciele dóbr ziemskich, istotnie uzyskali; lecz jakie skutki, obieg Listów tych, w oczy-

szczeniu dóbr ziemskich, z długów powyżey wzmiankowanych, sprawił, w następnym dopiero czasie, wykazany zostać będzie mogło: teraz bowiem Dyrekcyja nawałem prac zaięta, całą dążność swą na to szczególnięy zwrociła, aby pomoc, jaką właściciele dóbr Ziemskich, z dobroczynnych rozrządzeń prawodawcy uzyskać mogli, pomimo wszelkich przeszkód i trudności, rzeczywiście ich doszła.

Wezwanym będąc z weli Najjaśniejszego Pana do zaszczytnego urzędowania które piastuję, świadkiem naocznym byłem tych poświęceń się i prac, którym się ciż z grona stowarzyszonych wybrani Obywatele, tak w Dyrekcyi Główny jako też szczegółowych zasiadający, oddawali. — Do Was należy zebrani w Komitetach Obywatele pod prezydencyą JO. Xięcia Ministra Przychodów i Skarbu ocenić, po wysłuchaniu zdania sprawy, czyli też prace i usiłowania zamierzonego dopięły celu. —

Wzywam przeto JW. Radcę Lubowidzkiego iżby przystąpić zechciał do odczytania zdania sprawy.

W skutek wezwania tego, Radca Dyrekcyi Główny Lubowidzki przeczytał następane: —

Zdanie Sprawy z czynności Dyrekcyi Główny Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, od czasu jęy zawiązania się w dniu 12 Grudnia 1825 r. do dnia 20 Stycznia 1827 roku.

Prawem Seynowém o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim, Dyrekcyja Główna obowiązana będąc zdać sprawę z czynności swoich, z zaufaniem i owartością skreśli ogólny obraz początkowych działań i wyłuszczy zasady swego postępowania. Względny uwagi spodziewać się może od współ obywateli i Rządu, bo zaprowadzenie nowy Instytucyi zawsze z trudnościami połączone, w obecnym przypadku tém większy wymagało usilności, iż w krótkim przeciągu czasu wypadalo wszystkie ięy części rozwinąć, porządek zaprowadzić i ustalić, i przedsięwziętym działaniom prędki skutek zapewnić. Instytucya Towarzystwa Kredytowego nieznaną jeszcze na Polskięj ziemi, mając za główny cel przyiść w pomoc właścicielom ziemskim, ściśle jest połączona z widokami ogólnego dobra, przez wprowadzenie nowego rodzaju własności i utworzenie w nim znakomitego kapitału, który miał ożywić rolnictwo, i wszystkie rodzaje przemysłu. Jakkolwiek więc Dyrekcyja Główna

skwapliwieby postępować chciała, każdy jéj krok miarkowany bydz musiał uwagą, aby początkowe czynności, jako zasada dalszego postępowania, niesprzeciwiały się dobroczynnym zamiarom ustawy, ale owszem skutecznie one wspierały.

Prawo seymowe postanowiwszy zasady Towarzystwa Kredytowego, skreśliwszy w głównych zarysach czynności iego Magistratur, urządzenie szczegółów administraeyi zostawiło Dyrekcji Głównej iako naczelnéj władzy wykonawczéj. Wypadało więc zaraz na wstępie w ogólnych rozporządzeniach urządzić porządek służby, opisać stosunki i powinności urzędników, wskazać im prawidła postępowania, a z ogólnego obowiązku wykonania prawa, usunąć przeszkody iakie się w tym względzie przewidzieć dały, rozszerzyć ile możności stowarzyszenie i tym sposobem istnienie iego i trwałość zapewnić. Ważne te zatrudnienia wymagały czasu, aby z dostateczną rozwagą przedsięwzięte bydz mogły; równie iednak potrzebny był pośpiech, gdyż termin zawiązania się Towarzystwa inż na dzień 12 Czerwca 1826 r. prawem został oznaczony, zwłoka dłużnikom właścicielom ziemskim do tego tylko czasu była dozwolona, wielu Obywateli w duchu nowéj ustawy pozawierało stosowne układy; chybiony zatem byłby cel i zamiar prawa, gdyby stowarzyszeni na termin rzeczony nieotrzymali pożyczki w Listach Zastawnych. Jak

dalece wszystkim tym obowiązkom Dyrekcya Główna zadosyć uczynić zdołała, w zdaniu tém sprawy ma zamiar wyłożyć. Złożona z osób zaufaniem współ Obywateli zaszczyconych, pod stérem Prezesa mianowanego od Rządu, od Rządu który był twórcą dobroczynnéj ustawy, nie spuszczała nigdy z widoku, tak interessu stowarzyszonych, iak dobra ogólnego kraju i w tém najsłodsza pracy swoiéj znajdzie nagrodę, jeżeli skutek iéj chęciom i usilowaniom odpowiedzieć potrafił.

Czynności Dyrekcji Głównej poprzedzone zostały działaniami Prezesa na skutek art. 40 i następnych prawa, tudzież szczególnych instrukcyi Rządu. Wspomniemy o nich przy każdym rodzaju czynności Dyrekcji Głównej, aby każdy szczególny przedmiot w jednostaynym związku i całości przedstawić. Idąc porządkiem czasu i następstwa działań przedstawiemy czynności dotyczące :

1. Początkowego zawiązania się Towarzystwa Kredytowego, i organizacyi iego magistratur.
2. Wygotowania Listów Zastawnych.
3. Udzielenia pożyczki Stowarzyszonym.
4. Losowania Listów Zastawnych.
5. Wpływów i wypłat funduszów na zaspokojenie prowizyi czyli kuponów, oraz części kapitału, czyli wylosowanych Listów zastawnych.

6. Wpływów i wydatków na Administracyę.
7. Depozytów.
8. Urządzenia Buchalteryi czyli Rachunkowości.

I.

Zawiązanie się Towarzystwa Kredytowego i Organizacya jego Magistratur.

W samym dniu nadania sankcyi prawu o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim, Najjaśniejszy Pan mianował Prezesa Dyrekeyi Głównej, który w dniu 11 Lipca 1825 r. wykonał przysięgę w Radzie Stanu, i natychmiast po ogłoszeniu prawa spełniając przepis art: 40, wydał odezwę do właścicieli ziemskich, aby względem zamiaru przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego, oświadczenia swe nadesłać zechcieli. W odezwie téy, wskazane zostały warunki przystąpienia prawem przepisane, i sposób, w jaki potrzebne formalności, ułatwione być mają. Usuwając przeszkody iakieby się w tym względzie zdarzyć mogły, Prezes Dyrekeyi Głównej zniósł się z Kommissyą Rządową Sprawiedliwości, aby Wydziały hypoteczne, Pisarze i Regenci kancelaryi Ziemiańskich, stosownie do art. 203 prawa, wszystko dla przystępujących ułatwili, bez żądania jakichkolwiek opłat lub wynagrodzenia; z Kommissyą Spraw Wewnętrznych i Policyi, aby ułatwić chciała stowarzyszonym, przystępowanie do Kassy Ogniwéy,

tudzież, aby wszelkie korespondencye, dotyczące Towarzystwa Kredytowego, stosownie do art: 207. prawa, wolne były od opłat pocztowych; nakoniec z Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu, tak względem wydawania z Kass obwodowych, wykazów opłacanego podatku ofiary, iako też w ogólności względem uwolnienia od opłat Skarbowych, prawem zastrzeżonego. Od wszystkich tych Władz, otrzymawszy stósowne rozporządzenia, Prezes Dyrekeyi Głównej zniósł się nadto, z Prokuratorami Królewskimi przy Trybunałach i Kommissyami Woiewódzkimi, aby wiadomości o przystępujących do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i same akta, niezwłocznie go dochodziły.

Nadsyłane kolejno akta przystąpienia, wpisywane były w tabellę rtykułem 45 prawa przepisaną, aby z dniem 1 Listopada 1825 roku mógł być przedstawiony Rządowi projekt, względem ustanowienia stosowney ilości Dyrekeyi szczegółowych.

Lecz pierwsze te kroki, i w skutek nich odebrane doniesienia, dalekie były od spełnienia nadziei względem rozszerzenia się Towarzystwa, które się późniéy dla dobra stowarzyszonych szczęśliwie ziszcily. Do dnia 1° Października 1825, a zatem na cztery tygodnie przed terminem, w którym raport Rządowi miał być złożony, nadesłane zostały akta przystąpienia, tylko od 26 właścicieli, którzy żądali pożyczki w ogóle 1,259,800 złotych

Polskich; były iednak wiadomości, że zeznanych iest aktów przystąpienia 189, z żądaniem pożyczki w ogóle 15,160,600 złotych. To dało powód Prezesowi Dyrekcyi Głównej, do wydania powtórnej odezwy, w której uwiadomiwszy właściciele dóbr, o usuniętych niektórych wątpliwościach co do opłaty stempla, niemniej uprzątnionych trudnościach co do zapisywania się do Towarzystwa Ogniwego; zwrócił ich uwagę, na konieczną potrzebę nadesłania aktu przystąpienia; przed terminem prawem zakreślonym. Skatek odpowiedział temu wezwaniu. W dniu 1 Listopada, chociaż dla nienadejścia poczt nie można było mieć zupełnych wiadomości, liczba stowarzyszonych wynosiła 495; którzy żądali pożyczki 32,591,000 złotych; z tych zaś, złożyło akta przystąpienia właściciele 326; na sumę 20,051,500. Czyniąc o tém rapport Rządowi; Prezes Dyrekcyi Głównej, zastrzegł sobie złożenie dodatkowego doniesienia, które w dniu 11 Listopada istotnie podał; a które wyjaśniło; iż do dnia 1 Listopada; było stowarzyszonych 631 właściciele; a żądana przez nich pożyczka wynosiła 42,850,900. — Tak znakomita summa, złączona z pożyczką; którą Skarb publiczny żądać mógł na dobra Narodowe, wykazywała możność istnienia Towarzystwa. Okazało się także; iż właściciele dóbr w każdym Woiewództwie; w dostatecznej liczbie do Towarzystwa Kredytowego przystąpili; aby w każdym Woiewództwie oddzielna Dyrekcyja szczegółowa usta-

nowiona być mogła. W skutku podanego w tym względzie Rządowi projektu, zapadło postanowienie Xięcia Namiestnika Królewskiego w dniu 8 Listopada 1825; którym Dyrekcyje szczegółowe w liczbie ośmiu utworzone, a okręgi ich jurisdycyki określone zostały granicami, które przy uregulowaniu hypotek po Woiewództwach za zasadę służyły. Témże postanowieniem oznaczone zostały dnie na zebrańia Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w każdym Woiewództwie, poczynając od dnia 10 Grudnia 1825, aż do 17 Stycznia 1826; a to dla wybrania Urzędników, podług artykułu 47 prawa tak do Dyrekcyi Głównej jako też Dyrekcyi szczegółowych.

Po zanominowaniu Prezesów Zebraniom przewodniczyć mających, odbyły się zgromadzenia Członków Towarzystwa Kredytowego; a wybrani Urzędnicy Towarzystwa, do pełnienia swych obowiązków niezwłocznie przystąpili. Zebranie ogólne Dyrekcyi Głównej, nie mogło w prawdzie nastąpić; jak po odbytych wyborach we wszystkich Woiewództwach, i dla tego dopiero na dzień 24 Stycznia 1826 naznaczone zostało; lecz gdy artykuł 105 prawa, komplet Dyrekcyi Głównej z Prezesa i dwóch Członków postanowił, nie chcąc stracić ani momentu czasu, który dla dobra Towarzystwa poświęcić pragnęła; Dyrekcyja Główna, zaraz po nastąpionych wyborach w Woiewództwie Mazowieckim; zawiązała się; w dniu 12 Grudnia 1825, i tak o tém, iako też o kolejnym za-

wiązaniu się Dyrekcyi szczegółowych, stowarzyszonych i interessowane osoby przez pisma publiczne zawiadomiła. Szczupły początkowo komplet Dyrekcyi Głównej, zwiększał się członkami, na Zebraniach Okręgowych do tego urzędowania powołanymi, którzy nie czekając terminu ogólnego zebrania się Dyrekcyi, przybywali niezwłocznie, dzielić początkowe prace. W dniu 24 Stycznia roku zeszłego odbyło się pierwsze ogólne posiedzenie Dyrekcyi Głównej, w zupełnym jej składzie, wyjąwszy Członków z Okręgu Woiewództwa Kaliskiego, gdyż w Woiewództwie tém, nowe Zebranie, dla uchybionych w pierwszym formalności, zwołane być musiało, i wybory Urzędników, dopiero w dniu 7 Lutego uskutecznione, później nieco, Radcom z Woiewództwa Kaliskiego, do Dyrekcyi Głównej powołanym, prace jej dzielić dozwoliły.

Wykonanie Artykułu 144 prawa, to jest: przepisanie Instrukcyi i Organizacyi, oraz Etatów, tak dla siebie jako Dyrekcyi szczegółowych, było pierwszym i nader ważnym obowiązkiem Dyrekcyi Głównej. Zajęła się nim, z wszelką troskliwością, lecz nim go wypełnić mogła, pragnęła, aby Dyrekcyje szczegółowe, przedsiębiorając niezwłocznie czynności do nich należące postępowały podług iednostaynych prawideł. Wydała im więc, pozniesieniu się z Rządem, tymczasową instrukcyą czyli ogólne przepisy, względem roztrząsania aktów przystąpienia, i przygo-

przygotowania interessów tak, aby następnie pożyczka stowarzyszonym, jak najszybciej udzieloną być mogła. — Co do ogólnej instrukcyi, i etatów, Dyrekcyja Główna, zaraz po pierwszym zawiązaniu się, wyznaczyła Deputacyą, do ułożenia stosownego w téj mierze projektu. Znalazła niektóre materyały, przygotowane poprzednio przez Prezesa, mianowicie, zebrane troskliwie urzędzenia, różnych podobnych ustanowień za granicą istniejących; zastanawiała się nad przepisami prawa o Towarzystwie Kredytowym, w czemby takowe rozwinięcia w szczegółach i wskazania iednostaynych prawideł postępowania, wymagały; korzystała z różnych uwag nadesłanych przez niektóre Dyrekcyje szczegółowe, Obywateli, i Urzędników krajowych, niemniéj z licznych zapytań, i wątpliwości wniesionych przez interessowane osoby. Od pierwszego zaraz ogólnego zebrania się, Dyrekcyja Główna, zajmowała się tą pracą na codziennych posiedzeniach, aż do dnia 12 Lutego roku zeszłego, w którym projekt, z stosownym raportem i wyluszczeniem powodów, Rządowi został przedstawiony. W skutku tego, zapadły dwa postanowienia Xięcia Namiestnika Królewskiego, pod dniem 14 Marca r. z. z których pierwsze, w Dzienniku praw zamieszczone, obeymuje instrukcyą dla Dyrekcyi szczegółowych, i Dyrekcyi Głównej, drugie, Organizacyą i Etabły tychże Magistratur.

Ustanowione tym sposobem przepisy postępo-

wania dla Władz Towarzystwa, stawiały Dyrekcyę w możności załatwiania stanowczo przychodzących do nich interessów, lecz działania te, tak ścisły miały związek z czynnościami Magistratur Sądowych, a mianowicie Wydziałów Trybunału hipotecznych, Pisarzy, i Regentów Kancellaryi Ziemskich; obowiązki tych Urzędników, pod względem Towarzystwa Kredytowego, były w wielu szczegółach tak odmienne, od postępowania zwyczajnego, iż z samego uorganizowania Dyrekcyjów, nie można się było spodziewać dla Członków Towarzystwa Kredytowego pomyslnego skutku, dopóki Wydziały hipoteczne, Regenci, i Pisarze, stósownych nieotrzymają instrukcyi. Kommissya Rządowa Sprawiedliwości, przysłała w tym względzie w pomoc dobroczynny Ustawie Kredytowey; przygotowany został projekt, za zniesieniem się z Dyrekcyą Główną, a w skutku tego, zapadło postanowienie Xięcia Namiestnika Królewskiego, z dnia 25 Kwietnia r. z. stanowiące instrukcyą dla Wydziałów hipotecznych Trybunału, dla Pisarzy, i Regentów Kancellaryi Ziemskich.

Po uzupełnieniu przepisów prawa, pod względem ogólnych urzędzeń, Dyrekcyja Główna przystąpiła do wyboru Urzędników stałych, iako to: Pisarza, Buchaltera, Kassjera, Rachmistrzów i Archiwisty, i pilnie strzegła, aby wybory te w Dyrekcyjach szczegółowych, z zachowaniem przepisów prawa, były uskutecznione. Naywiększa

zachodziła trudność i ta dotąd w zupełności nie jest ułatwiona, aby miejsca Pisarzy osadzone zostały osobami, mającemi kwalifikacyą na Urzędy Sądowe klasy III. Mimo zniesienia się z Kommissyą Rządową Sprawiedliwości, o wskazanie Kandydatów, mimo czynionych w tym względzie starań, dotąd posady te w niektórych Dyrekcyjach szczegółowych, osobami ukwalifikowanemi nie są zapelnione. Aby zachęcić zdolne osoby do przyjmowania Urzędów w Towarzystwie Kredytowem, aby tym; którzy się ich podejmą, los dalszy zapewnić i zabezpieczyć, Dyrekcyja Główna, za pośrednictwem Xięcia Ministra Przychodów i Skarbu, zaniósła prośbę do Tronu Najjaśniejszego Pana, aby Urzędnicy Towarzystwa Kredytowego, nważani byli za Urzędników w służbie Rządowey będących, i pod tym względem, należeli do Towarzystwa Emerytalnego. Xiąże Minister Przychodów i Skarbu, do którego w rzeczach Towarzystwa Kredytowego dotyczących, nie można się udać, aby nieodebrać dowodów, prawdziwéy o dobro jego troskliwości, raczył wyiednać przychyłne postanowienie Najjaśniejszego Pana, w skutku którego, Urzędnicy Towarzystwa, włączeni będąc do Towarzystwa Emerytalnego, tém samém nie tracą czasu służby poprzednio w usłudze Rządowey straconego, i wraz z innemi Urzędnikami, mają prawo do tych korzyści, iakie stowarzyszenie Emerytalne zapewnia.

Po urządzeniu się wewnętrzném, po ułatwie-

niu w znaczney części interessów szczegółowych Dyrekcyja Główna, chcąc się zapewnić, czyli wydane przepisy w Dyrekcyjach szczegółowych pilnie są zachowane, wyznaczyła w myśl Artykułu 144 prawa, w dniu 15 Lipca r. z. Delegacye do ich rewizyi, i miała ukontentowanie przekonać się, iż w każdym Woiewództwie, wybrani do Dyrekcyi szczegółowey Urzędnicy, z przykłądną pracą i gorliwością starali się wypełniać obowiązki, do których ich zaufanie współobywateli powołało. Lecz sama Dyrekcyja Główna, bacząc na przepisy prawa, które ją zdać sprawę z czynności swoich obowiązuje, chcąc oraz, iak nayrychleý widzieć uzupełnioną hierarchią Magistratur Towarzystwa, postanowiła na dniu 15 Lipca r. z. prosić Rządu, o zwołanie zebrań Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, celem wybrania Radców Komitetu Towarzystwa. Przychylić się zaczęła Rada Administracyina Królestwa, do przełożenia tego, i wydała w dniu 7 Października roku zeszłego postanowienie, zwołujące zebrańia okręgowe Członków Towarzystwa Kredytowego.

Pierwszy raz, Dyrekcyja Główna, będąc w obowiązku, wypełnić przepisy postanowienia Xięcia Namiestnika Królewskiego, z dnia 14 Marca r. z. dotyczące Zebrań okręgowych, ułożyła spisy Właścicieli dóbr Stowarzyszonych, mających prawo głosowania, jako też mogących być wybranemi na urzędy, i w téj mierze, do przepisów §§ 229 — 234 rzeczzonego postanowienia, ściśle się zastoso-

wała. Ułożyła także instrukcyą dla Prezesów Zebrań, i znieśla się z Władzami Administracyinemi, celem zwołania Stowarzyszonych na dzień oznaczony. — Gdy stósownie do ogólnych prawideł, iż nikt nie może sprawować urzędu publicznego, nie będąc do Księgi Obywatelskiéy wpisany, Rada Administracyina w postanowieniu zwołującym zebrańia, wyraźnie te, co do Urzędów Towarzystwa Kredytowego zastrzegła, Dyrekcyja Główna biorąc na uwagę, iż w Woiewództwie Kaliskim, Rada Obywatelska nie istnieje, i że przez to wielu Obywateli stowarzyszonych, zostałoby wyłączonych od uczestnictwa w zebrańiu i wyborach, udała się z prośbą do Rady Administracyinéy, aby rozporządzenie powyższe, co do Woiewództwa Kaliskiego, w ten sposób zostało umiarkowane, iżby ci obywatele, którzyby niewątpliwe mieli prawo bydź wpisanemi do księgi obywatelskiéy, mogli należeć do obecnego zebrańia, i bydź wybranemi na urzędy Towarzystwa. Przychylna decyzya Rządu, iest nowym dowodem iego opieki, i troskliwości o dobro Towarzystwa.

Zebrańia odbyły się w dniach oznaczonych, a protokoly ich czynności, przesłane zostały Dyrekcyi Głównéy, stósownie do § 236 postanowienia Xięcia Namiestnika Królewskiego, z dnia 14 Marca r. z. Ten ważny obowiązek mając Dyrekcyja Główna do wypełnienia, starała się czynności zebrań roztrząsnąć, ze wszelką bezstronnością, pomiiając wszelkie uboczne względy, a tylko zacho-

wanie przepisów prawa, mając na celu. W iedném z Województw, dostrzeżone uchybienia, przedstawione zostały Rządowi, który iednak, przez wzgląd, na krótkość czasu, aby nowe zebranie zwołane bydz mogło, i że uchybieniem podobnym, iedynie z nierozumienia prawa pochodzącym, następne przepisy będą mogły zaradzić, nie sądził mieć dostatecznych powodów, do skassowania czynności tego zebrania.

Co do Województwa Kaliskiego, decyzja Dyrekcyi Głównej, potwierdzająca czynności zebrania, wstrzymana została przez protestacyą Prokuratora Jeneralnego przy Sądzie Appellacyinym, w moc Artykułu 106 prawa zanesioną, a Rada Administracyina Królestwa, na wniosek uczyniony przez Xięcia Ministra Przychodów i Skarbu o cofnięcie téy protestacyi, znajdując, iż takowa tylko wyboru jednéy osoby dotyczy, rzecz w téy mierze pod rozpoznanie Komitetu Towarzystwa odesłala, a co do innych wyborów pozostawiła Dyrekcyi Głównej, wykonanie decyzji przez nią wydaney.

Oprócz osób do składu Komitetu Towarzystwa należących, uzupełnione zostały na ostatnich zebraniach, miejsca wakujące, w Dyrekcyi Głównej i Dyrekcyach szczegółowych.

Komitet właścicieli listów zastawnych nie mógł bydz ieszcze zwołany, gdyż w dniu 15 Września, który prawem do zebrania się iego iest oznaczony, ilość przyznanych pożyczek, ieszcze czter-

dziestu milionów nie wynosiła, a tego prawo w artykule 188, do pierwszego zebrania się właścicieli listów zastawnych, wymaga.

II.

Wygotowanie Listów Zastawnych.

Obok tych ważnych zatrudnień, do rozwinięcia prawa Kredytowego dążących, nie na mniejszą zasługiwało uwagę, przygotowanie Listów Zastawnych, i Kuponów, na czas, iuż nader bliski, w którym wydawane bydz miały.

Jeszcze przed zawiązaniem się Dyrekcyi Głównej, Prezes iéy, utworzył korespondeneyę ze wszystkimi miastami handlowemi, w których znacznych zapasów pargaminu spodziewać się można było, iako to : z Paryżem, Hamburgiem, Lipskiem, Wiedniem, Rzymem, Medyolanem, i Petersburgiem; zewsząd sprowadził próbki, i ceny rozmaitego rodzaju pargaminów, a gdy we wszystkich tych miastach, były droższe, iak w Paryżu, i potrzebney ilości nikt w tak krótkim czasie, dostarczyć nie chciał się zobowiązać, zrobił Prezes przygotowa-wczo kontrakt z fabrykantem Paryzkim na 80,000 arkuszy, po złotych dwa za arkusz, za pośrednictwem tutejszego Bankiera, Pana Berens. Kontrakt ten, późniéy przez Dyrekcyą Główną na 60,000 arkuszy, ieszcze rozciągnięnym został, a prócz tego, 30,000 arkuszy, zapisano z Londynu. Pargamin Londyński, w prawdzie nieco w lepszym iest

gatunku, i tańszy od Francuzkiego, lecz brak dostatecznych z tém miastem stosunków handlowych, równie prędko tak znaczney ich ilości, uzyskać z Anglii nie dozwolił.

Pomimo téy znaczney zapewnionéy sobie ilości pergaminu, brak iego z powodu opóźnionych odstaw, częstokroć fabrykę Listów Zastawnych wstrzymywał. Wszelkie usiłowania, do otrzymania w kraiu tego produktu z naszych własnych skór baranich, eo byłoby kilkakroć sto tysięcy pieniędzy w kraiu zatrzymało, były bezskutecznymi. Niechciał nikt, umyślnie na to zakładać fabryki, któraby po dostarczeniu potrzebney ilości pergaminu na Listy Zastawne, została bez zatrudnienia. — Skóry z baranów naszych nie były dosyć wielkie, aby z nich trzy Listy Zastawne wykroić można było, i nieopłacały dosyć zatrudnień około ich na pergamin wyprawiania; ztąd fabrykant wyprawy skór Pan Gross, w Marymoncie, którego próba odpowiedziała oczekiwaniu, niechciał się ich tańcéy podjąć, iak po złotych trzy za ieden arkusz, i bardzo małą ilość dostarczyć ich podejmował się.

Papier na kupony, także przez Prezesa przed związaniem się Dyrekcyi przygotowanym został. Sprawione oddzielnie własne formy, ze znakami wodnemi, zostają własnością Dyrekcyi, i są w iéy zachowaniu. Arkusze te 14 kuponów, oprócz głowy, dostarczając mające, musiały być znaczney wielkości, a ztąd kosztowne; przy pierwszym obrotunku trzeba było uleść prawu, iakie przepisali

fabrykanci, — pierwsze przeto sto ryz, po 180 złotych, wraz z sprawieniem form, zakontraktowane zostały. Te gdy niewystarczyły, do drugiego transportu, iuż otworzona przy wolnym czasie dla drugich fabrykantów konkurencya, po 80 złotych za ryzę, drugie sto nabyć dozwoliła. Oba te obrotunki, pod nieodstępnyim dozorem osób od Dyrekcyi do tego wyznaczonych, ze wszelkiemi środkami ostrożności sporządzone były tak, aby ani ieden arkusz, na bok się nie uronił. Destrukta natychmiast były do holendra wrzucane, a z odebranych przez Dyrekcyą Główną z papierni arkuszy, równie iak z pergaminem, ścisły rachunek był prowadzony.

Dla tém większego pośpiechu, a razem i urozmaicenia robót, postanowiono Listy Zastawne, Litt: A i B, ta jest na 20 i na 5 tysięcy rytowniczym sposobem, zaś Listy Zastawne C. D. E. to jest na złotych 1,000. 500. 200. sposobem typograficznym odbijać; toż samo i należne do nich kupony. Do roboty téy dobrano ludzi pewnych, przysięgą zobowiązanych. — Blachy, stemple, i litery, otrzymały znaczną liczbę znaków sekretnych protokularnie opisanych; Litery zaś, winetty, i ozdoby, przez różnych maystrów, iedni o drugich niewiedzących, według danych im rysunków, zrobione, własnością są Dyrekcyi, i w kassowym depozycie zostały złożone. Patrony, które do giloszowania rysunków na mosiężnych ozdobach służyły, zostały połamane; słowem, wszelkich użyto

środków, aby nikt w kraju, drugich wzorów z tych samych stempli, i liter, otrzymać nie mógł.

Po takich przygotowaniach, gdy przystąpiono do samego drukowania, czynność ta, w nieodstępnej przytomności dwóch Radców się odbywała, z których jeden w drukarni, drugi w sztycharni, na pilnym miał oku, aby żadne inne wyciski na bok się nie dostały. — Wydrukowane kupony, były na odwrotnej stronie litografowane; wszystkie do tego listy i kupony, otrzymały na odwrotnej stronie niebiesko sztychowaną rozettę, z różnemi napisami, i znaczną liczbę białą na sucho wyciskanych znaków, arabesków i napisów, zapobiegających naśladowaniu, tak, iż trudno, i nawet niepodobna jest naśladować, na też same natrafieć desenie, gdy wiadome nawet rzeczy osoby bez użycia protokółów, nie mogą wszystkich pamięcią objąć. — Numera kart, ksiąg, i listów zastawnych, tudzież nazwiska Woiewództw, ręcznie drukowane były pod dozorem nieodstępnym jednego z Radców Dyrekcyi Głównej. — Każdy list zastawny, przechodził przez 41 rąk, a każdy kupon, przez rąk 56 aż do jego zupełnego ukończenia.

Podział ten pracy, równie był użytecznym dla bezpieczeństwa, jak i do wprawy rzemieślników; iemu nakoniec, pospiech w działaniu, przypisać należy. W przeciągu trzech miesięcy, po rozpoczęciu fabryki, już listy zastawne pierwsze wydane były z Dyrekcyi Głównej, a w ciągu 10 miesięcy przeszło 145 milionów listów zastawnych,

kuponów przygotowano. — Kto się zastanowi, iż przez ten czas wszystkie instrumenta i maszyny, trzeba było robić, rzemieślników tworzyć do robót dotąd jeszcze nieużywanych, przyzna, że czasu nie było straconego. Jakoż pomijając gorliwość Członków Dyrekcyi, którzy obywatelstwem wiedzeni byli, urzędnicy bióra Dyrekcyi, i rzemieślnicy zwłaszcza do numerowania użyci, ciągle prawie, w nadzwyczajnych pracowali godzinach, i wiele bezsensnych nocy poświęcili zatrudnieniu swemu.

Oprócz wyżej cytowanych środków ostrożności, starała się Dyrekcyja obmyślić rozmaite inne, które jeśli niezapobieżą fałszowaniu, to przynajmniej wykryć go, niezawodnie dozwolą. Na podpisy rozmaitych osób, listy zastawne podpisujących, użyto atramentów, za staraniem Professora mineralogii i chemii Pawłowicza, sporządzonych, według najnowszych w téj mierze wynalazków. — Każdy z nich, ma inne własności, na każdego, inne działają reagensa; niepodobieństwem jest przeto, aby mający zamiar fałszowania listów zastawnych, mógł na wszystkie, też same natrafieć kombinacye.

Dla pospiechu roboty, numera listu zastawnego, które na każdym arkuszu kuponów, 30 razy wybite być musiały, zostały naprzód przygotowane na listach zastawnych i kuponach wybierane; przy decyzji zaś każdej pożyczki, otrzymywały też listy, przy wycinaniu, numer porząd-

kowy ich uchwalenia, stósownie do ich w księdze decyzji zapisania. Kombinacye ztąd, pomiędzy numerami listu zastawnego, i numerami decyzji wypadające, objęte skorowidzem w tym celu utrzymywanym, są ieszcze jednym ze środków, do ułatwienia wykrycia fałszu, służyć mogących. — Ten sam skutek sprawiły zmiany podpisów, pomiędzy Radcami, gdy każdy list zastawny, przez dwóch iest podpisany. Księgi listów zastawnych, każda z 250 arkuszy złożona, zostały pomiędzy Radców rozłożone, liczba 16 daie zmian 240; tym sposobem załedwie kilka ksiązek znayduie się, które przez też same osoby i w iednakowym sposobie są podpisane. Na każdego z Radców wypadła po 132,500 podpisów, i ta czynność była iedną z naywięcéy utrudzających.

Wszystkie te środki ostrożności, możeby mniéy potrzebnemi były, gdyby doświadczenie dawniejsze w podobnym przedmiocie wskazywało iuż uitorowaną wprzód drogę postępowania, i gdyby mógł był kto Dyrekcyi wskazać zakres, na którym ograniczyć się może iéy odpowiedzialność w téy mierze; lecz w przekonaniu, że ieszcze nie iest zrobioném, póki co do zrobienia pozostanie, przekładała wyczerpać wszelkie iéy wiadome sposoby, aby z tego względu, nie sobie nie mieć do wyrzucenia.

W tych tak nagłych czynnościach koszta musiały bydz wielkie, pochlebia sobie atoli Dyrekcyja, że rozpoznanie bliższe szczegółów, przekona o iéy

usiłowaniu do zaprowadzenia oszczędności, we wszystkich gałęziach wydatków.

III.

Udzielanie pożyczki.

Zaraz po piérwszém zawiązaniu się Dyrekcyi Głównéy w dniu 12 Grudnia 1825 roku Prezes dopełniając artykułu 48 prawa, złożył nadesłane mu przez właścicieli dóbr akta przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, które niezwolecznie zakommunikowane zostały właściwym Dyrekcyom szczegółowym, skoro tylko te w miarę nastąpionych wyborów, utworzone zostały. Jeszcze przedtém, Prezes Dyrekcyi Głównéy, donosząc stowarzyszonym o nastąpic maiaących zebraniach okręgowych, Członków Towarzystwa Kredytowego, korzystał z téy sposobności, aby każdego z nich uwiadomić, co ma ieszcze przedsięwziąć, i iakie dopełnić formalności, aby mu pożyczka iak nayrychléy udzielona bydz mogła. Nadeszle późniéy korespondencye, przesłane zostały do załatwienia Dyrekcyom szczegółowym, a interessenci uwiadomieni przez pisma publiczne, aby się odtąd, do nich bezpośrednio udawali.

Bezpieczeństwo udzielić się maiaący pożyczki, iest zapewne nayważniejszym warunkiem pomyslności, i można mówić, istnienia Towarzystwa Kredytowego. Dyrekcyja Główna zwróciła na ten

przedmiot całą swoją uwagę. Prawo w artykule piątym postanowiwszy ogólną zasadę względem ustanowienia szacunku dóbr z opłaconego podatku ofiary, dozwoliło takowy w szczególnych przypadkach podwyższyć, mnożąc dochód przez 25, i zniżyć go stosownie do okoliczności, mnożąc dochód przez 19. 18 i mniej, a zatem bez ograniczenia, tak, aby opłaty Towarzystwu należące, z zupełną pewnością wpływać mogły. Miała Dyrekcyja Główna wiadomość, a nawet wyraźne od stowarzyszonych doniesienia, iż udzielona na niektóre dobra pożyczka podług zasady art. 4 i 5 prawa, nie miałaby dostatecznego bezpieczeństwa; wypadało więc szukać środków, nie uciążliwych dla stowarzyszonych, a jednak stawiających Dyrekcyją Główną w możności sądzenia, czyli nie zachodzi przypadek, art. 6 prawa przewidziany, mianowicie, czyli szacunek dóbr, a z tąd i żądana pożyczka, zmniejszone byź nie powinny. Dwa w tym względy środki zdawały się potrzebne i użyteczne, *nayprzód* komunikować stowarzyszonym Listę dóbr Towarzystwu Kredytowemu zastawionych, z wyszczególnieniem żądanej, i żądać się mogącej pożyczki, i z wezwaniem, aby stowarzyszeni, ze względu na solidarną odpowiedzialność, utwagi swoje co do bezpieczeństwa pożyczki jeżeliby iakie mieli do uczynienia, przesłać zechcieli właściwym Dyrekcyom szczegółowym. — *Powtóre* żądać od stowarzyszonych, krótkiego opisanja stanu dóbr, aby

z ich rozciągłości, wysiewów, rodzaju dochodów, i stanu budowli, bliżej sądzić można było, o bezpieczeństwie żądanej, i udzielić się mającej pożyczki. W prawdzie podany dowolnie opis, nie zawsze mógł przedstawiać, dostateczną pewności Towarzystwa rękojmią, ale też nie łatwo można się było spodziewać, aby kto z Obywateli, niezretelne podania, podpisem swoim chciał stwierdzać, i w ufności téj, Dyrekcyja Główna dotąd zewiedziona nie została. Jnnych środków trudno było obmyśleć, nie oddalając się od zasady prawa, które szczegółowego szacowania dóbr uniknąć zamierzyło; polecone iednak zostało Dyrekcyom szczegółowym, aby wywiadywaniem się od osób, dobra znających, przeglądaniem kontraktów będących w hipotece, roztrząsaniem zaległości podatkowych, i wszelkimi innemi środkami, a w razie nawet koniecznej potrzeby, przez zesłanie Delegacyi na miejsce, starały się gruntownie przekonać, o istotnej dóbr wartości, i rękojmi bezpieczeństwa, iaką dla Towarzystwa przedstawiają. Z tém samym zgłębieniem rzeczy, starała się Dyrekcyja Główna wydawać stanowcze decyzje, względem udzielenia pożyczki. —

Kommunikowanie Tabell dóbr, Towarzystwu zastawionych, przez zatwierdzenie przez Rząd instrukcyów, stawszy się obowiązującym przepisem, Dyrekcyja Główna pośpieszyła z wydrukowaniem spisu dóbr z którymi właściciele przed dniem 1. Stycznia r. z. do Towarzystwa Kredytowego

przystąpili, i takowy stowarzyszonym z stosowną odezwą, przez właściwych Komissarzy Obwodowych, doręczyć postarała się. — Lubo podług instrukcyi z dnia 14 Marca r. z. podobne Tabelle, tylko co pół roku, stowarzyszonym miały być przesyłane, gdy iednak spisy takowe, tak dla nienadesłania niektórych aktów przystąpienia, iako też wykazów opłacanego podatku, nie mogły być zupełne i dokładne, i następnie sprostowania wymagały, Dyrekeya Główna, pragnąc wszystkim stowarzyszonym udzielenie pożyczki przyspieszyć, przy komunikacyi sprostowania tabell, zamieszczała dobra z którymi właściciele w upłynionym przeciągu czasu, do Towarzystwa przystąpili. Tak oprócz tabell, w dniach normalnych, 1 Stycznia i 1 Lipca ułożonych, ogłoszone były dodatkowe tabelle przystępujących do Towarzystwa, w dniach 1 Kwietnia i 1 Października, i tym sposobem udzielenie pożyczki, licznym interessantom znacznie przyspieszone zostało.

Do wydawania stanowczey decyzyi względem udzielania pożyczek, nie mogła Dyrekeya Główna przystąpić przed dopełnieniem art. 144 prawa, aby postępowanie iéy, tak co do zasad, iak i formy nie sprzeciwiało się prawidłom instrukcyi, którey poprzednie zatwierdzenie przez Rząd, prawo zastrzegło. Niemożna także było, pożyczki stanowczą przyznawać, bez zapewnienia się o możności wygotowania Listów Zastawnych, bez cze-

go decyzye byłyby zupełnie bezskuteczne. Lecz skoro prace, tak co do instrukcyi, iako też wygotowania Listów Zastawnych, przy podwoioney usilności, znacznie posunięte zostały, Dyrekeya Główna ieszcze w końcu miesiąca Lutego r. z. pospieszyła uwiadomić interessowane osoby, przez pisma publiczne, iż ci właściciele dóbr, którzy formalności prawem przepisane tak dalece ułatwią, iż akta Dyrekeyi Głównéy, przed dniem ostatnim Kwietnia nadesłane zostaną, listy zastawne na termin Czerwcowy, to jest na Sty Jan r. z. niezawodnie odbiorą. Późniejsze nadesłanie akt, o późnięby musiało odebranie pożyczki, gdyż biorąc na uwagę czas potrzebny do wydania i wypisania stanowczey decyzyi, wycięcia i opatrzenia ostatnimi formalnościami listów zastawnych, wpisania decyzyi do ksiąg Dyrekeyi szczegółowych, podpisania tam listów, i nakoniec na termin 30 dniowy art. 65 prawa, do wezwania wierzycieli naznaczony, potrzeba około dwumiesięcznego czasu, nizeli Listy Zastawne przez Dyrekeyą Główną przyznane, dożyć mogą istotnie do rąk interessowanych osób. W szczególnych tylko przypadkach zachodzić może wyjątek, jeżeli właściciel i wierzyciele, termin art. 65. prawa przepisany dobrowolnie skracają. —

Po wydaniu powyższego ogłoszenia, znaczna liczba akt nadesłana została Dyrekeyi Głównéy pod stanowcze iéy rozpoznanie. Pierwsze pożyczki przyznane zostały w połowie Marca roku ze-

szłego, a pierwsze Listy Zastawne w dniu 6. Maja do Dyrekcyi szczegółowéy odeszły, tak iż niektórzy właściciele dóbr, szczególniéj w Województwie Mazowieckim, w końcu Maia, i początku Czerwca, Listy zastawne, w kancelaryi hypotecznój istotnie odebrali. Odtąd Dyrekcyą Główną zajmowała się bez żadnej przerwy roztrząsaniem nadsyłanych sobie przez Dyrekcyę szczegółowów aktów i raportów dotyczących przyznania pożyczki, i takowe iak narychłéy udzielać starała się. Tam, gdzie zachodziły wątpliwości względem bezpieczeństwa żądanej pożyczki, Dyrekcyą Główną, pragnąc aby właściciel dóbr, choć w części korzystał z dobrodziejstwa prawa o Towarzystwie Kredytowym przyznawała mu taką pożyczkę, iaką podług przekonania swego, z bezpieczeństwem udzielić mogła, a z resztą zawieszala swoją decyzją, aż do zesłania w myśl art. 109 prawa, delegacyi na miejsce, którą niezwłocznie wyznaczała.

Przyznawanie to pożyczek, nie uległo ani przerwie, ani żadnej zmianie, aż do dnia 20 Września r. z. w którym, dla nastąpić mającego losowania listów zastawnych, celem ich umorzenia, nie mniej, dla ułożenia regestrów bierczych opłat od stowarzyszonych przypadających, księgi Dyrekcyi głównej zamknięte być musiały. Po krótkiej przerwie w udzielaniu pożyczek, od dnia 20 Września do 1 Października, rozpoczynając na nowo tę pracę, Dyrekcyą Główną zwróciła uwagę na zasad

rachunkowc, na których Towarzystwo Kredytowe oparte zostało. Podług tabelli do artyku. 18 prawa dołączonéy, umorzenie pożyczonego od Towarzystwa kapitału, w ciągu 28 lat, od tego zależy, iż opłaty na kapitał czynione, używają się natychmiast korzystnie, przez wykupienie wylosowanych listów zastawnych, prowizją dwa od sta, półrocznie przynoszących. Pożyczki przyznane po dniu losowania, nie mogły wejść w rachunek funduszu amortyzacyjnego; a tém samém, opłata na kapitał, którą w dniu 1 Grudnia właściciele złożyli, nie mogła być korzystnie dla Towarzystwa użyta, wypadalo więc raczej, opłaty te zostawić w ręku właścicieli, aż do następnego terminu, z obowiązkiem; opłacenia od nich dwa od sta prowizyi na rzecz Towarzystwa. Taż sama okoliczność, wpływ miała na wygotowanie kuponów prowizyi, do Listów Zastawnych należących. Reiestra bierze opłat Towarzystwu przypadających, zostały ułożone podług ksiąg Dyrekcyi Głównej, w dniu 20 Września zamkniętych; gdyby więc na przyznane późniéy pożyczki, listy zastawne, ze wszystkimi kuponami były wydane, nie byłoby funduszu na ich wykupienie w nadchodzącym terminie Grudniowym wyplat. Dla tego listy zastawne przyznane po dniu 1 Października r. z. wydawane być musiały bez kuponu ostatniego półrocza. Jednakże Dyrekcyą Główną, zważając, iż w stosunkach pomiędzy właścicielami dóbr a wierzycielami, kupony te iako obemyjące prowizją od 22 Czerwca r. z. mogły-

by bydź bądź iednym, bądź drugim użyteczne, przesyłała ie nie odcięte Dyrekcyom szczegółowym, zostawiając wolność interessentom, wykupienia ich gotowizną, i w razie tylko nie złożenie takowey, Dyrekcye szczegółowe, kupony odciąć, i Dyrekcyi Głowney zwrócić były w obowiązku. Rozporządzenie to, okazało się dogodne dla stron interessowanych, gdyż przy niektórych wypłatach, kupony istotnie wykupione zostały, lecz nie mógło trwać dłużej iak do terminu wpływów od stowarzyszonych przypadających, niezdaowało się albowiem rzeczą przyzwoitą puszczać w obieg kupony, na które oplata w terminie zwyczajnym, do kassy Towarzystwa, w płynąć nie mogła, dla tego też od dnia 1go Grudnia, wszelkie Listy zastawne właścicielóm przyznane, bez kuponu za upłynione półrocze, wydane zostały.

Przyznane pożyczki aby skutek dla interessentów osiągnęły, wniesione bydź musiały do ksiąg hypotecznych, stósownie do przepisów postanowienia Xięcia Namiestnika Królewskiego, dnia 25 Kwietnia r. z. wydanego. Dyrekcyja Główna, postarała się, aby księgi do wpisywania Listów zastawnych w Kancellaryach Ziemskich utrzymywać się mające, rzeczonóm postanowieniem, i art. 64 prawa wskazane, wcześniej Trybunałom przesłane zostały. — Aby w czynnościach hypotecznych, wszelka dokładność była zachowana, aby naocznie przekonać się o trudnościach, iakieby zachodzić mogły, aby z postępowaniem

zupelnie nowém, dostatecznie obeznać się, pierwsze czynności w Wydziale hypotecznym Woiewództwa Mazowieckiego, odbyły się w obecności Rady Stanu Wyczechowskiego członka Kommissyji Rządowey Sprawiedliwości, Prezesa Trybunału, niemnię w przytomności Prezesa Dyrekcyi Główney, kilku iędy Radców i członków Dyrekcyi Szczegółowey. Spisane protokoły, akta pokwitowań, i wskutek nich ułożone wykazy hypoteczne, komunikowane zostały wszystkim Trybunałom, aby tym sposobem uiednostajnić postępowanie w czynnościach Towarzystwa Kredytowego dotyczących. Wszystkie odtąd działania hypoteczne, odbywały się z szybkością, i wszelką dokładnością. Oddać tu winna Dyrekcyja Główna sprawiedliwość, i złożyć publiczne podziękowanie, Prezesom Trybunałów, Prokuratorom Królewskim, Sędziom Wydziału hypoteczne składającym, Pisarzom i Regentom Kancellaryi Ziemskich, iż czynności mające związek z Towarzystwem Kredytowym, z niezmordowaną pracą, gorliwością i poświęceniem się, starali się załatwiać. Przez kilka miesięcy codzienne prawie posiedzenia, nie doznały najmniejszey przerwy, nawet pod czas feryi Sądowych, i owszem w czasie tym, naywiększa część wypłat uskutecznona została. Dyrekcyje szczegółowe doznawały od urzędników sądowych, nie tylko pomocy, ale nawet światłey rady, iakby zachodzące w nie których przypadkach przeszkody usunąć, i interes

z dogodnością stron, a razem bezpieczeństwem Towarzystwa ułatwić. To obywatelskie znośnienie się to wspólne do ogólnego dobra dążenie, tém ważniejsze dla Towarzystwa Kredytowego przyniosło skutki, iż w żadnym z lat późniejszych, ani tyle, ani tak ważnych czynności, iak w upłynionym dopiero roku do ułatwienia nie będzie.—

Te są czynności Dyrekcyi Głównej, mające bezpośredni związek z udzielaniem pożyczki. Ułatwienie ich w przyzwoitym czasie, zapewniało skutek zamiarom ustawy, przez puszczenie w obieg ilości listów zastawnych, iaka była żądana; lecz Dyrekcyja Główna sądziła nadto swém obowiązkiem, wszelkimi sposobami, iako to: stosowném zachęcaniem, usuwaniem przeszkód iakich stowarzyszeni w niektórych przydadkach doznawali, zapewnieniem im opieki u władz krajowych, i t. p. starać się o rozszerzenie Towarzystwa Kredytowego, aby tym sposobem był jego ustalić, i niezawisłym uczynić. Tym celem kilkokrotnie ponawiane były odezwy przez pisma publiczne, do właścicieli dóbr, aby do Towarzystwa Kredytowego przystępowali, zwracając ich uwagę na przepis art. 203 prawa, podług którego, przystępujący do Towarzystwa, po terminie Grudniowym roku zeszłego, do ponoszenia wszelkich kosztów sądowych, oraz stępla są obowiązani.

Gdy na wielu dobrach zahypotekowane kaucyje skarbowe, powiększły części wysokie miejsce w hipotece zajmujące, nie dozwalały stowarzyszono-

nym właścicielom dóbr, użyć listów zastawnych na spłacenie długów, od których prowizją opłacać musieli, Dyrekcyja Główna, nie tylko w szczególnych przypadkach, zanosila do Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu prośby, o extabulacye takowych kaucyi, ale nadto wyiednała ogólne rozporządzenie téżże Kommissyi Rządowej do wszystkich Kommissyi Woiewodzkich, aby extabulacją, gdzieby takowa nastąpić mogła przyspieszyć starały się, albo ustępowaly pierwszeństwa listom zastawnym w każdym przypadku, gdzieby kaucya mimo udzielony z Towarzystwa pożyczki, mieściła się w dwóch trzecich częściach istotnego dóbr szacunku. Gdy pożyczki od Towarzystwa, na zasadzie opłacanego podatku ofiary przyznawane, po większoy części są nie wielkie, i częstokroć nie dochodzą nawet czwartoy części wartości dóbr, rozporządzenie powyższe, nader zbawienne dla stowarzyszonych przyniosło skutki, dało albowiem sposobność, wyiednania wielu właścicielom dóbr, ustąpienia pierwszeństwa dla pożyczki od Towarzystwa zaciągnionoy, i tém samym, użyć listów zastawnych, iak tego ich interessa wymagały.

Pragnęła Dyrekcyja Główna, aby też same zasady przyjęte bydź mogły przez Kommissyją Rządową Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, co do summ funduszowych duchownych, które iako lokowane na czas nieograniczony, i naywięcej dla instytutów miejscowych, wielu

właściciele dóbr, na dobrach swych zatrzymać pragnęło, aby listy zastawne dla wierzycieli rychlejszego spłacenia wymagających, lub na inne swoje widoki, obrócić mogli. W prawdzie Kommissya Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nie przychyliła się do przedstawienia w téj mierze Dyrekeyi Głównej, lecz obrała inny sposób lubo nieco dłuższy, lecz tenże sam skutek stowarzyszoną zapewniający, to jest: w każdym szczególnym przypadku, zasięgała od Dyrekeyi Głównej wiadomości względem udzielonej od Towarzystwa Kredytowego pożyczki, stanu dóbr, ich szacunku hipotecznego, lub winnym sposobie wykrytej istotnej wartości, i gdzie tylko bezpieczeństwo funduszu instytucyjowego dozwalało, ustępowała pierwszeństwa listom zastawnym. Dyrekcyja Główna starała się odezwoim w tym przedmiocie czynionym, iak narychleń i z wszelką dokładnością zadosyć uczynić, aby stowarzyszoną skutek decyzji przyspieszyć.—

W województwie Krakowskim, regulacya hipotek podług prawa w r. 1818 uchwalonego, skończyła się dopiero z dniem ostatnim Grudnia 1825. Kommissya hipoteczna Województwa tego, czynności swoje zaledwie w końcu Marca uławić potrafiła, a termin prekluzyjny do zakładania appellacyi od iey decyzjów na dzień 1 Lipca 1826 r. zakreslony został. Okoliczność ta, wstrzymywała działania Dyrekcyi szczegółowej Województwa Krakowskiego, gdyż przed upłynieniem ter-

minu prekluzyjnego, nie można było wiedzieć o istotnym stanie hipotecznym dóbr, a z tąd, czyli listy zastawne z zupełnym bezpieczeństwem, i któremu z wierzycieli, wydane być mają? Tém więcéy zaś to zwracać musiało uwagę, iż termin prekluzyjny do zakładania appellacyi zwykłe przedłużony bywał dla Prokuratoryi ieneralnej do kilku miesięcy, i gdyby przedłużenie takowe, co do Województwa Krakowskiego dozwolone zostało, ze względu, iż w Województwie tém, bardzo liczne są zapisy funduszowe, do których Prokuratorya Jeneralna jest interessowana, z pewnością można byłoby przewidzieć, iż obywatele Województwa Krakowskiego na długi czas dobrodziejstw z prawa kredytowego wynikających, pozbawieni zostaną. To było powodem, iż Dyrekcyja Główna, uczyniła iak najmocniéjsze przedłożenie, tak do Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości, iako też bezpośrednio do Xięcia Namiestnika Królewskiego, aby żądana usilnie przez Prokuratoyę Jeneralną prolongacya dozwolona iey nie była. Przedstawienie to odniosło choć w części pożądaný skutek, bo Xiąże Namiestnik Królewski, termin prekluzyjny na dzień 1. Lipca zakreslony utrzymał, i tylko do wręczenia pozwów względem objawionych już w księgach wieczystych appellacyi, termin do dnia 1 Września r. z. przedłużył. Tym sposobem stowarzyszeni Województwa Krakowskiego, chociaż spóźnioną mieli nieco pożyczkę, przy usilowaniach

iednak Dyrekcji szczegółowój i wydziału hypotecznego Trybunału, z końcem roku zeszłego, w równi z Obywatelami innych Województw stanęli.

Taż sama okoliczność zagrażała ieszcze zwłoką z innego względu. Bez ustalenia stanu hypotecznego dóbr, nie można było wiedzieć, komu w skutek art. 44. prawa doręczyć należy akt przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego, aby się względem wysokości listów zastawnych oświadczył. Do złożenia w tój mierze deklaracji, prawo zakresliło termin dwumiesięczny, co udzielenie pożyczki, szczególniej dla Województwa Krakowskiego, znacznie musiałoby opóźnić. Dyrekcya Główna przeszkodę tę w ten sposób starała się usunąć, iż przed upłynieniem nawet terminu art. 44. zakreslonego, dozwoliła przesyłać sobie akta, celem przyznania pożyczki, jeżeli właściciel dóbr zaręczył, iż koszta zamiany listów zastawnych, gdyby ich wysokość wierzycielowi nie była dogodna, przymie na siebie. Rozprządzenie to, rozciągnięte zostało do wszystkich Województw, gdyż znaczna liczba listów zastawnych, w różney wysokości w obieg puszczone, ułatwiała sposobność prywatney zamiany, i czyniła dla wierzyciela rzecz obojętną, iakię wysokości listy zastawne, od dłużnika odbierze. Skutek okazał się z żądanych w tym sposobie przez właścicieli dóbr, listów zastawnych, żadne po wymianę dó

Dyrekcji Głównéj nie wrocily, a udzielanie pożyczek nierównie rychléj następować mogło.

Przyznanie pożyczki właścicielowi dóbr, wkładało na Towarzystwo kredytowe obowiązek, z mocy art. 12. prawa, spłacenia wierzycieli pierwsze miejsce w hipotece mających. Właściwie więc właściciele dóbr, od wydania decyzji w Dyrekcji Głównéj pożyczkę przyznaiący, wychodzili z stosunków z wierzycielami, dla których listy zastawne były przeznaczone, gdyż nie on, ale władze Towarzystwa w ręczyć ie wierzycielom były w obowiązku. Z tém wszystkim, niektórzy wierzyciele, nie odebrawszy kapitałów w dniu 24. Czerwca r. b. przedsięwzięli surowe kroki egzekucyjne do właścicieli dóbr, chociaż przeznaczone dla nich i przygotowane listy zastawne, tylko dla zachowania terminów prawem seymowym przepisanych, i uławienia czynności hypotecznych, wręczone im bydz nie mogły, i to z przewiżą od dnia 22. Czerwca r. z. biegnącą. Dyrekcya Główna, sądziła swym obowiązkiem, przyiść w pomoc stowarzyszonym właścicielom dóbr i powyższą okoliczność, pod światłą uwagę i rozbiór Kommissyi Rządowój Sprawiedliwości przedstawiła. Wniesiona rzecz na Radę Administracyjną przyniosła za skutek, polecenie do Prokuratorów Królewskich i urzędników wykonawczych sądowych, aby kapitały, na których spłacenie, listy zastawne przez decyzją Dyrekcji Głównéj przyznane zostały, exekwowane nie były. Dyrekcya

Główna pospieszyła zaraz udzielić Prokuratorom Królewskim wiadomość, na które dobra pożyczkę już ustanowiła, dla zastosowania się do decyzji Rządu w szerególnych przypadkach. —

Oprócz tych czynności, Dyrekcya Główna zastawała w ciągłych stosunkach z Kommissyami Rządowemi, już to wnosząc za stowarzyszonymi szerególne prośby, już starając się o rozporządzenia ku dobra ogólnemu Towarzystwa.

W Kommissyi Rządowey Przychodów i Skarbu, wyiednane zostały dla różnych właścicieli dóbr, segregacye podatku ofiary, który dotąd łącznie z innymi dobrami opłacali, a nie mogąc uzyskać wykazu kassowego, wyłącznie do ich dóbr ściągającego się, tém samém pożyczki od Towarzystwa Kredytowego udzielonéy mieć nie mogli. Z tąż Kommissyą Rządową, ułatwione zostały różne okoliczności, dotyczące uwolnienia od opłaty stępla, prawem dla stowarzyszonych zastrażonego. Z końcem roku zeszłego, gdy nadal tylko korespondencye z władzami Towarzystwa wolne są od opłaty stępla, inne zaś czynności, jako to: akta hypoteczne i t. p. ulegają ogólnym przepisom skarbowym, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, znieść się raczyła z Dyrekcją Główną względem ogólnego urzędzenia, które w tym celu ma być wydane, i w układzie jego, zabezpieczając należność skarbową, starała się ile możności, nie stać się uciążliwą stowarzyszonym, i tém samém zachęcić ich do korzystania

z dobrodzieystw Towarzystwa Kredytowego. Podobne zniesienie się nastąpiło z Kommissyą Rządową Sprawiedliwości, co do opłat należnych Pisarzom i Regentom Kancellaryi Ziemijskich. — Stosunki z Kommissyą Rządową Spraw Wewnętrznych i Policji, dotyczyły szerególniey opłat pocztowych, i Towarzystwa Ogniwego. Względem pierwszych starała się Dyrekcya Główna, aby przepisy art. 207 prawa i § 228 postanowienia X. Namiestnika Królewskiego z dnia 14 Marca r. z. ściśle były wykonane. Co do Towarzystwa Ogniwego, Dyrekcya Główna, weszła w korespondencyą z Dyrekcją Jeneralną, aby się zapewnić, iż wszyscy właściciele dóbr którzy pożyczkę w listach zastawnych uzyskali, budynki w kassie Ogniwéy mają zabezpieczone, i aby żadnemu z nich z Towarzystwa ogniowego, bez zezwolenia Dyrekeji Głównéy wystąpić nie było wolno. Odebrawszy różne uwagi od stowarzyszonych, względem dotychczasowego urzędzenia Towarzystwa Ogniwego i niedogodności, iakie w tym względzie uczuwać się dała, Dyrekcya Główna, uczyniła stosowne przełożenie do Rządu, i otrzymała upoważnienie, do podania projektu względem ulepszeń, iakieby się zaprowadzić dały, do czego z grona Dyrekeji Głównéy, oddzielna deputacya wyznaczona została.

Wszystkie te usiłowania Dyrekeji Głównéy, nie były bezskuteczne, i liczba stowarzyszonych, coraz bardziéy powiększała się, tak, iż do dnia

Igo Stycznia r. b. żądana pożyczka wynosiła w ogóle sumę zł. 137,291,662. a to rozszerzenie się Towarzystwa Kredytowego, zapewnia dostatecznie istnienie jego nadal, i zbliża do pomyslności. Stosownie do § 221. Instrukcyi, Dyrekcyja Główna dołącza pod Lit. A spis właścicieli dóbr, którzy już pożyczkę uzyskali, z rozróżnieniem przyznaney przed dniem 1 Października r. z. i po tym terminie aż do dnia 9 Stycznia roku bieżącego. Niemniéy pod Lit. B. spis właścicieli, którzy akta przystąpienia zeznali, lecz pożyczki jeszcze nie otrzymali, co pochodzi, albo z przyczyny przeszkód hipotecznych, albo z powodu nie ułatwionych formalności, albo nareszcie, że urządzeniami przepisane terminu dotąd nieupłynęły.

Dołącza się także pod literą C. wykaz puszczo-nych w obieg listów zastawnych, z rozróżnieniem ich rodzaju i wysokości.

Podług tego, wycięto listów zastawnych z mocy decyzji Dyrekcyi Głównéy od dnia 11 Marca do 1 Października r. z.

sztuk - - 29,006 na sumę 35,742,800.

Z tego zwrócono dla zamiany 13. - - - - 57,900.

Zostawało sztuk 28,993. na sumę 35,684,900.

Zwrócono w tymże przeciągu czasu

przez występujących z Towarzystwa 9. na sumę 5,600.

Zostało sztuk - 28,984 na sumę 35,679,300.

Od dnia 1° Października do dnia 9° Stycznia wycięto listów zastawnych

sztuk - 36,385, na sumę 23,522,900.

Z tych zwrócono

dla zamiany 30. - - - 42,700.

Zostawało - 36,355. - - - 23,480,200.

Zwrócono przez

wystąpienie z

Towarzystwa - 6. - - - 2,100.

Zostaie - 36,349. - - - 23,478,100.

Do 1° Paździer-

nika było - 28,984. - - - 35,679,300.

Jest w ogóle

w obiegu sztuk 65,333. na sumę 59,157,400.

W summie téy mieści się pożyczka przyznana na dobra narodowe.

Do 1° Października r. z. 2,109,400.

Do 9° Stycznia r. b. 14,709,900.

Razem 16,819,300.

Zamiany listów zastawnych nie licznie się jeszcze trafiały, zkaąd sądzić można, iż stosunek różny wysokości listów zastawnych, odpowiedni jest potrzebie interessentów. Decyzye względem zamiany, zapisywane są równie iak i decyzye stanowcze przyznaných pożyczek, do księgi artykułem 109 prawa przepisanej, która tém samém przedstawia ogólny obraz wygotowanych listów zastawnych, i jest główną zasadą i kontrolłą stanu

czynnego i biernego Towarzystwa Kredytowego.

Również nie liczne były przypadki wystąpienia z Towarzystwa właścicieli dóbr, którzy już pożyczkę uzyskali i żądania w téj mierze z którymi się zgłosili pochodzily raczćy z szczególnych stosunków stanu hipotecznego ich dóbr, aniżeli z zamiaru uwolnienia się w części od zobowiązań względem Towarzystwa zaciągniętych. Lecz więćy było nierównie żądań od takich właścicieli, którzy dopiero akt przystąpienia zeznali, lecz dalszych formalności nieułatwiali i owszem od Towarzystwa usunąć się chcieli. Początkowo niektóre wydziały hipoteczne na samą deklarację właściciela dóbr, wymazywały z hipoteki ostrzeżenie na rzecz Towarzystwa w wykazie hipotecznym zamieszczone, lecz gdy postanowienie Xiecia Namiestnika Królewskiego w § 164 wyraźnie zastrzegło, iż ostrzeżenie na rzecz Towarzystwa bez upoważnienia Dyrekcyi Głównej extabulowaną być nie może, żądania w téj mierze były zapisane do Dyrekcyi Głównej. Gdzie do otrzymania pożyczki zachodziły takie przeszkody, iż ze względu na bezpieczeństwo Towarzystwa, lub przepisy prawa, udzielona być nie mogła, iak to z powodu zaprzeczonego tytułu własności, nieopłaconego podatku w ilości złotych 100 i t. p. rzecz nieulegała żadnej wątpliwości, iż Towarzystwo nie mogąc przyjąć aktu przystąpienia, tém samém na extabulację jego zezwolić było w obowiązku. Lecz jeżeli do udzielenia pożyczki żadne nie zachodziły

chodziły przeszkody, nie sądziła Dyrekcyja Główna, aby mogła udzielić właścicielom dóbr upoważnienie do wystąpienia z Towarzystwa, bez dopełnienia z ich strony artykułu 25 prawa, to jest złożenia opłaty dwa od sta, na uwolnienie się od solidarnéj odpowiedzialności zastrzeżonéj. Stósownie do téj zasady postępować, tém więćy Dyrekcyja Główna sądziła się obowiązana, iż podług § 226 instrukcyi, fundusze od występujących z Towarzystwa należne do dyspozycyi Komitetu Towarzystwa są zostawione.

IV.

Losowanie listów zastawnych celem ich umorzenia.

Przy zbliżającym się terminie losowania listów zastawnych, Dyrekcyja Główna nie zaniedbała zwrócić uwagi ich właścicieli na przepis artykułu 115 prawa, i stósownie do § 200 Instrukcyi urządziła księgi do zapisywania listów zastawnych, z którymi się interessenci do losowania zgłosili. Podania w téj mierze wciagane były do przeznaczonej na te księgi, pod dozorem iednego z Radców Dyrekcyi, a po zamknięciu iéy w dniu 20 Września ułożona tabella sprawdzona została na posiedzeniu Dyrekcyi z szczególnymi podaniami i następnie ogłoszona przez pisma publiczne. Podanych było do losowania listów zastawnych w ogóle sztuk 5,607 na sumnę 6,670,300 zł: Polskich.

Zamknięta także w dniu 20 Września księga udzielonych pożyczek, po odtrąceniu sumy z której właściciele dóbr z Towarzystwa wystąpili, okazała stan czynny Towarzystwa Kredytowego w summie 35,679,300 złotych, a zatem fundusz na umorzenie w części kapitału, który w dniu 1 Grudnia r. z. wpłynąć był powinien, wynosił 356,793 zł. Lecz fundusz ten szczególną troskliwością Xięcia Ministra Przychodów i Skarbu o dobro Towarzystwa Kredytowego, więcéy iak o drugie tyle powiększony został. Okoliczność tę w szczególności przytoczyć należy. — Najiaśniejszy Pan postanowieniem z dnia $\frac{12}{24}$ Stycznia 1826 roku upoważnił Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu do przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego z dobrami narodowemi, i do żądania na nie pożyczki w summie 40,000,000 złotych. Uregulowanie hipoteki tych dóbr poprzedzić musiało zeznanie aktów przystąpienia. Nadto Dyrekeye, sądziły swym obowiązkiem stan dóbr narodowych Towarzystwa zastawionych, pod względem bezpieczeństwa pożyczki, ztąż samą roztrząsać troskliwością, iak względem dóbr prywatnych zachowywały. To było przyczyną iż do dnia 20 Września r. z. mało tylko ilość dóbr narodowych stanowczo załatwioną być mogła, i skarb publiczny nie wielką część żądanej pożyczki, to iest summę 2,109,400 złotych Polskich miał sobie przyznaną. Można iednak było przewidzieć, że całkowita summa choć nie późniéy będzie mogła być udzielona, bo chociaż

na niektóre dobra żądana pożyczka zniżoną być musiała, inne przedstawiały takie bezpieczeństwo, iż widocznie można na nie było przyznać większą pożyczkę, niżeli takowéy skarb publiczny przy początkowém podaniu zażądał. W tym stanie rzeczy JO. Xiąże Minister Przychodów i Skarbu podał myśl, iż skarb publiczny gotów iest wnieść opłatę, na umorzenie kapitału od całej summy 40,000,000 złotych Polskich, iaką od Towarzystwa zaciągnąć zamierzył. Propozycya ta równie była korzystna dla skarbu publicznego iak dla Towarzystwa Kredytowego. Skarb publiczny wnosząc opłatę na umorzenie kapitału prawem oznaczoną przed dniem 1 Października, uwalniał się tém samém od prowizyi iakąby od teyże opłaty w myśl zasady w artykule 200 prawa przyjętęy, wnieść późniéy był w obowiązku. Towarzystwo Kredytowé zaś zyskiwało znaczne powiększenie funduszu amortyzacyjnego, mogło wykupić większą ilość listów zastawnych, a tém samém kredyt ich powiększyć, a ilość ogólnego swego długu umniejszyć. — Gdyby nawet Towarzystwo nie mogąc na dobra narodowe udzielić całkowitéy ilości czterdziestu milionów, część summy zaliczonéy zwrócić było w obowiązku, pozostawał zawsze dla niego zysk, wynikający z użycia korzystnie teyże summy, na wykupienie listów zastawnych procent przynoszących. Na stósowne przedstawienie Dyrekeyi Głównej, Xiąże Minister Przychodów i Skarbu wyiednał przychylną decyzją Rzą-

du, i fundusz amortyzacyjny opłatą od summy 37,890,600 złotych skarbowi publicznemu udzielił się miané o summé 378,906 złotych powiększony wynosił w ogóle 735,699 złotych. — Nie pierwszy to był krok przedsięwzięty przez Xięcia Ministra Przychodów i Skarbu ku utrzymaniu i wziesieniu kredytu listów zastawnych; liczne w téj mierze czynione były starania, i dowodzić na zawsze będą Jego szczególnéj troskliwości, o ustalenie wzrost i pomyślność téj instytucyi. — Fundusz amortyzacyjny, chociaż w dwóynasób powiększony, nie wystarczał iednak na zaspokojenie listów zastawnych, z któremi się ich posiadacze zgłosili zachodził więc przypadek artykułu 117 prawa przewidziany losowania listów zastawnych. Pragnęła Dyrekcyja Główna postępowanie swoje w tym względzie uczynić iak naywięcéy publiczne, aby osobom interessowanym dać dostateczną rękojmią swoiéy rzetelności, i ścisłego stósowania się do przepisów prawa. Gdy Komitety Towarzystwa i właściciele listów zastawnych jeszcze zawiązane nie były, Dyrekcyja Główna stosując się do § 203 instrukcyi, zaprosiła trzech znakomitych Obywateli, aby działaniom losowania przytomnemi być chcieli. — Okazała im księgi zgłaszających się do losowania i przyznanych pożyczek iako też wyrachowanie funduszu amortyzacyjnego. — W ich przytomności i za ich pomocą, włożono do koła numera listów zastawnych i koło wspólnemi pieczęciami opieczętowane zostało. Dla przypadania

tego święta uroczystego w dniu 1 Października, losowanie odbyło się w dniu następującym, również w przytomności uproszonych Obywateli, którzy po sprawdzeniu położonych pieczęci całej operacyi nieodstępnie byli obecnymi. Przyrzadzenie mechaniczne, okazywało publiczności ilość funduszu amortyzacyjnego i iak się takowy zmniejszył za wyciągnięciem każdego listu zastawnego, aż do zupełnego onegoż wyczerpania. Ostatni list zastawny wylosowany przeniósł fundusz amortyzacyjny o złotych 5,301 na którą summé za zgłoszeniem się właściciela stósownie do artykułu 119 prawa wydany mu został rewers, a list zastawny zwrócony do umorzonych należec będzie. Tak, w upłynionym półroczu listów zastawnych będzie umorzonych w ogóle za złotych 741,000. Numera z koła wyciągnięte opieczętowane wspólnemi pieczęciami obecnych Obywateli i Dyrekcyi przyzwocicie są zachowane. Nastąpiło potém niezwłocznie ogłoszenie przez pisma publiczne wylosowanych listów zastawnych iak tego artykuł 120 prawa wymaga.

V.

Wpływy funduszu na umorzenie listów zastawnych i kuponów, i tychże wypłaty

Dyrekcyja Główna obowiązana będąc szczególniéy regularnością wypłat, starać się o utrzymanie kredytu listów zastawnych, całą swoią na to

zwróciła uwagę, aby opłaty Towarzystwu Kredytowemu należne niezawodnie w oznaczonym terminie do kassy wpłynęły. Dla tego, wydając stanowe decesje względem udzielenia pożyczek, takie tylko przyznawać starała się, aby należne od nich opłaty nie z szacunku dóbr, ale raczej z ich corocznego dochodu ściągane być mogły.

Po zamknięciu ksiąg w dniu 20 Września r. z. ułożyła rejestra biercze, urządziła kwitaryusze sznurowe i takowe przesłała wcześniej Dyrekcjom szczegółowym, aby uczyniwszy do każdego stowarzyszonego stosowną odezwę, pobór opłat w terminie Grudniowym, podług przepisów uskuteczniły.

Ułatwiając właścicielom dóbr sposób uiszczenia się, Dyrekcyja Główna dozwoliła wносить należne od nich opłaty nawet przed terminem i przyjmowała w miejsce gotowizny wylosowane listy zastawne. Podług załączonego wykazu ułożonego na zasadzie raportów Dyrekcyi szczegółowych i istotnych do kassy Dyrekcyi Główny wpływów, na ogólną należność od stowarzyszonych

złotych 1,497,594. groszy 15.	
wpłynęło do dnia 13	
Grudnia r. z.	- - 1,268,749. — 12.

Zaległo złotych 228,845. groszy 3.

Zaległość ta lubo dosyć znaczna, nie będzie zapewne zastanawiać, skoro się zwróci uwagę na to, że kara za uchybienie opłaty za pierwszy

miesiąc prawem postanowiona tak jest szczupła, iż właściciele dóbr łatwo powodowani być mogą wstrzymać uiszczenie się, jeżeli tego interessa ich wymagają. — 2re. Że wiele dóbr które Towarzystwu zastawione zostały, przeciążone długami, nieznaydują się nawet w posiadaniu właścicieli, ale zajęte są przez wierzycieli za długi późniejsze, tak, iż opłaty od pożyczki chociaż zupełnie pewne, tylko przez exekucyę będą mogły być ściągnięte.

Do wszystkich dóbr zalegających wydane zostały przestrogi §§ 79 i 80 instrukcyi przepisane, a w skutku takowych na zaległość złotych Polskich - - - 228,845. groszy 3. wpłynęło do d. 20 Stycznia r. b. 120,866. — 8. Zalega zatem istotnie złotych 107,978. groszy 25.

Dołącza się wyszczególnienie dóbr, które się nie uiszczyły, ztą wzmianką, iż Dyrekcyje szczegółowe odebrały polecenie, aby z dniem 13 Lutego r. b. stosownie do § 81 instrukcyi, dalsze środki prawem wskazane, do ściągnięcia zalegających należności, niezawodnie przedsięwzięły.

W wykonaniu art: 76 i 77 prawa, i stosując się do § 203 instrukcyi, Dyrekcyja Główna przesłała Dyrekcjom szczegółowym księgi rewersów na składane w nich listy zastawne i kupony, aby właściciele ich z kass Dyrekcyi szczegółowych należności swoje odebrać mogli, i w miarę otrzymanych w téj mierze doniesień, upoważniła Dy-

rektye szczegółowe do zatrzymania u siebie odpowiedniego funduszu. Za zbliżeniem się terminu wypłat w Dyrekcyi Głównej, zwróciła uwagę na znaczną ilość będących w obiegu listów zastawnych i kuponów, i obawiając się, aby zgłaszający się po odbiór pieniędzy, w pierwszych zaradkach wypłat nie byli wystawieni na zwłokę i utrudzenie, za nimby ich listy i kupony z grzbiętami porównane i sprawdzone być mogły, Dyrekcyja Główna osądziła za rzecz potrzebną i dogodną, dać sposobność właścicielom kuponów sprawdzenia ich przed terminem wypłat. Urządziła więc na dni dziesięć przed tym, codzienne posiedzenia i wezwała interessentów, aby jeżeli zechcą, zgłaszali się weześnie z kuponami, i takowe do sprawdzenia składali za interymalnym kwitem, za którym w dniu wypłat należność bez żadnego już zamitżenia czasu odebrać będą mogli. Za nadejściem dnia 22 Grudnia, Dyrekcyja Główna podzieliła się na kompleta, tak, iż iedne trudniły się sprawdzeniem listów zastawnych i kuponów, drugie istotną wypłatą. Wszelka bezstronność w tym nawet zachowana została, iż interessenci w takim porządku, w jakim się zgłaszali, i nazwiska swoje zapisali, należności swe odbierali. Te rozporządzenia sprawiły, iż wypłaty uskutecznione zostały z największym pospiechem, porządkiem i wszelką osób interessowanych dogodnością.

Załączony wykaz literą E. wyjaśnia, iż w wpływioném półroczu powinno było być umorzono:

a. Listów zastawnych wylosowanych	
za złotych	741,000.
b. Kuponów półroczny prowizyi	809,352.
Razem za złotych	<u>1,550,352.</u>

Wypłacono istotnie:

a. Za pośrednictwem Dyrekcyi	
szczegółowych złotych	190,344.
b. W kassie Dyrekcyi Głównej gotowizną, lub przez przyjęcie w miesce opłaty raty Grudniowey	<u>734,228.</u>

Zebrań złotych

Przeniesienie złotych

c. Po zwróceniu listu zastawnego lit:	
A. z czterestu kuponami, który przy losowaniu fundusz amortyzacyjny przenosił o 5,301 złotych wydano na tę sumę stosowny rewers, niemniéj na przypadająca w terminie Grudniowym od téj kwoty prowizyą który to rewers na prowizyą istotnie wypłacono złotych	106.
d. Zwrócono przez Dyrekcyę szczegółowe kupony po dzień 1 Października r. z. wydane złotych	<u>400.</u>

Razem złotych 925,078.

e. Należy do tego dodać kupony po dzień 1 Października r. z. wydane

i jeszcze w Dyrekcyach szczegó-
lowych znajdujące się zł: - - 95,366.

Razem zł; 1,020,444.

Powinno było być wykupioną zł: 1,550,352.

Należy więc jeszcze posiadaczom li-
stów zastawnych i kuponów zł: - 529,908.

Którą to sumę 529,908 złotych Dyrekcyja Główna wnosząc do depozytu swego w myśl artykułu 135 prawa, wywieźmie się z wypłaty pierwszemu raty półrocznej.

Do uiszczenia się tego niepotrzebnie pomocy artykuł: 130 prawa zostrzeżony iak tylko w summie złotych 59,678 gr: 10 którą od skarbu publicznego zaciągnąć postanowiła: bo lubo ogólna zaległość od stowarzyszonych wynosiła w ogóle złotych 107,978 gr: 25, iednakże, gdy w zaległości tej mieści się należność na Administracyą w summie 48,309 zł: 15 gr: , której Dyrekcyja natychmiast nie potrzebuje, i wpływ od zalegających oczekiwać może, nie osądziła więc rzeczą konieczną zaciągać tę ilość od skarbu publicznego, i opłatą prowizyi ciężar Towarzystwu powiększać.

Wykupione listy zastawne i kupony, niemniej kupony po dniu 1 Października r. z. wydane, zwrócone lub także wykupione, iako też kupony od listów zastawnych po dniu 1 Grudnia r. z. wydanych odcięte, przygotowane są dla postąpienia z niemi podług przepisu artykułu 136 prawa, to jest

do spalenia, do czego komitet Towarzystwa, delegowanych wyznaczyć zechce.

VI.

Wpływ i wydatki na Administracyą i koszta wystawienia listów zastawnych.

Wszelki wpływ na Administracyą w Towarzystwie Kredytowym Ziemijskim poprzedzić musiały koniecznie wydatki na zawiązanie się Władz Towarzystwa i na koszta wygotowania listów zastawnych. Przewidziało to prawo w artykule 209 i Rząd zaraz po mianowaniu Prezesa, otworzył mu w kassie ieneralnej kredyt na złotych 100,000. na pierwsze Towarzystwa potrzeby. Skoro tylko po rozpoczęciu fabryki listów zastawnych można było przewidzieć, iakie na ich wygotowanie wypadną koszta, przedstawiła Dyrekcyja Główna Rządowi ilość potrzebnych na ten przedmiot funduszów, a mając do tego na uwadze, iż prace około udzielania pożyczki w pierwszym zwłaszcza roku większej liczby Radców wymagać będą iak zwyczajny bieg służby, że wpływy na administracyą półrocznie decursive to jest dopiero od 1° Stycznia 1827 zaczną być opłacane, gdy działania Władz Towarzystwa rok wprzód rozpoczęte zostały, widziała się Dyrekcyja Główna w konieczności zaopatrzyć się w dostateczne fundusze na cały ten rok początkowy i pod dniem 7 Marca po-

dała Rządowi wyrachowanie potrzebny na to summy iak następuie:

A) Na koszta wygotowania listów zastawnych złotych - - - 594,477.

B) Na koszta sprawienia wszystkich porządków tudzież na opłatę urzędników Towarzystwa i administracyą w ogólności złotych - - - 742,284.

Ogółem złotych Polskich 1,336,759.

Na przychylny wniosek w téy mierze Xięcia Ministra Skarbu, Xiąże Namiestnik Królewski otworzył na tę summę kredyt Dyrekcyi Głównej, która ią bez procentu z funduszów artykułem 29 i 30 prawa Seymowego opisanych zwrócić obowiązana została.

Na powyższą summę pobrała Dyrekcyja Główna po dziś dzień dopiero zł; 1,025,662.

Pozostaie się przeto w kassie ieneralnój Królestwa złotych - - - 311,091.

Pozostałość ta przekonywa, iż pomimo wieli nadzwyczajnych wydatków, które w Etacie przy samém rozpoczęciu czynności układanym, przewidywać się dały, zdołała iednak Dyrekcyja Główna i wszystkie Dyrekcyje szczegółowe znaczne od zamierzonych wydatków zrobić oszczędzenia.

Podług załączonego rachunku z obrotu fundusów administracyjnych, biegnące na administra-

cyą wydatki wyniosły po dzień 1 Stycznia w Dyrekcyi Głównej.

a. Na pensye Radców i Urzędników Dyrekcyi złotych - 149,427 gr: 10.

b. Na dyety, koszta podróży przy rewizyach i delegacyach 4,732 — 17.

c. Na lokal, opał na dwie zimy i światło - - - 11,021 — 13.

d. Na utensilia i potrzeby kancelaryjne - - - 48,378 — 22.

e. Na extraordinaria - 1,667 — 4.

Razem złotych 215,227 gr: 6.

W Dyrekcyach szczegółowych.

a. Na pensye - - - 256,003 gr: 13.

b. Na dyety i koszta podróży 4,448 — 6.

c. Na lokal, opał i światło 15,488 — 25.

d. Na utensilia i potrzeby kancelaryjne - - - 9,948 — 23.

e. Na pierwsze biór urządzenie 43,655 — 9.

f. Na extraordinaria - 1,921 — 18.

w ogóle złotych Pol: 331,461. — —

Cała administracyja Towarzystwa kosztowała przeto przez rok 1826 złotych Polskich 546,688 gr: 10.

Potrzebna przy tegorocznych pracach przytomność całego składu Dyrekcyi Głównej, i niektórych Dyrekcyj szczegółowych, opłacone z góry

komorne dla przystawienia kass od wszelkiéy obawy zasłaniających, sprawienie wszystkich sprzętów biórowych, tudzież druków i ksiąg na cale lat 28, tych znacznych wogóle wydatków są w roku bieżącym powodem, które, gdy przez szczegółły w złożonym komitetowi rachunku w czasie właściwym w stosunku do artykułu 222 instrukcyi, będą roztrząsione, udowodnią troskliwość, z jaką władze Towarzystwa w użyciu grosza publicznego postępowały. Etat zwyczajny organizacyą przez Xięcia Namiestnika Królewskiego przepisana, przeznaczająca rocznie dla Dyrekecyi Głównéy złotych - - - - 101,000.

Dla Dyrekecyi szczegółowych - - - - 270,900.

Razem złotych Polskich 371,900.

Doświadczenie etat ten w wielu punktach zaszczytłym bez wątpienia okaże. Pomimo tego, aby i ta summa z grosza dodatkowego na administracyą przeznaczoną zebraną być mogła, trzeba by, żeby pożyczka w listach zastawnych wynosiła złotych Polskich - - - 185,950,000.

Zażądana zaś dotąd summa jest zł: 137,291.662.

Brakuje więc złotych 48,658,335.

a nie można się spodziewać, aby na tak znaczną summę jeszcze przystąpiono.

Jeszczeby więc Towarzystwo bez pomocy Rządu artykułem 31 prawa Seymowego przyrzeczonéy, utrzymać się nie było w stanie, równie iak i bez pożyczki 1,300,000 złotych powyżéy wyrażonéy, nigdyby przyiść do skutku nie mogło; tém bar-

dziéy, że fundusze prawem Seymowém na zwrot téy pożyczki oznaczone także nie są wystarczającami.

Wydana na wygotowanie fabryczne listów zastawnych summa, wynosi po dzień 1 Stycznia r. b: złotych Polskich - - - - 332,895.

Nie są jeszcze ukończone obrachunki z dostawiającami pargaminu i różnemi rzemieślnikami. A nadto przy wycinaniu listów z ksiąg właściwych, ich dokończenie wymagać będzie jeszcze rozmaitych kosztów, co wynieść może około złotych - - - - 140,000.

Do oceny zaś, co prawdziwie listy zastawne kosztowały, dodaćby trzeba z tytułu wydatków na pensye, to, co kosztowała potrzebna do ich wygotowania przytomność Radców tak dla pilnowania fabryki, iako i dla podpisywania, tudzież i to w czém personale kancelaryi z powodu nawału pracy przy ich wystawieniu zwiększoném być musiało. Summa przygotowanych listów zastawnych jest na 145 milionów, za wydane do dziś dnia pożyczki w summie zł: Pol: 59,265,700.

W sztukach listów zastawnych - 64,926.

Należy z dóbr zastawionych kosztów przez prawo oznaczonych złotych Pol: 140,007.

W tym stosunku rachując wniosłyby 145 milionów, gdyby cale wypożyczone być mogły złotych Polskich - 363,100.

Deficit więc na wygotowanie listów zastawnych do summy na samą ich fabrykacją wyłożoną, okazałby się przynajmniej złotych Polskich - - 110,000.

Co na wzgląd komitetu przy oznaczeniu kosztów na zamianę listów zastawnych, zapewne zasługiwać będzie.

VII.

Depozyta.

Odsyłane w moc artykułów 67 i 68 do Dyrekcji Głównej depozyta, do dziś dnia 255 głównych pozycji zajmują, nie licząc w to rozdziałowych. Przewidzieć z łatwością można, że wiele z nich, których zwłaszcza wypłacenie interesowanemu od ukończenia zawikłanych sporów jest zawisłe, długi czas jeszcze w Dyrekcji Głównej pozostaną. — Dla ułatwienia stronom, które z powodu momentalnego spóźnienia lub też jakiego sporu łatwego do ukończenia, w samym terminie przez Dyrekcyę szczegółową oznaczonym, odebrać nie mogły listów zastawnych, a zgłaszanie się do Dyrekcji Głównej wystawiałyby je na próżną stratę czasu, upoważniła Dyrekcyja Główna Dyrekcyę szczegółową, do zatrzymania, gdy o to interesenci zaniósą żądanie, cztery tygodnie w kassie swojej listów zastawnych na terminie niewypłaconych. — Dogodność ta obywatelom uczyniona przyspiesza

spiesza załatwienie znacznej liczby interesów, i liczne zarazem zmniejsza korespondencyę.

Ogół znajdujących się w depozycie listów zastawnych i kuponów wynosi zł: 7,273,100. — —

Summy końcowe w gotowiznie nadane wynoszą złotych - 6,502 gr: 27.

Ogół depozytów złotych - 7,279,602 gr: 27.

Przeznaczeniem jest depozytu Dyrekcji Głównej za utworzeniem banku przejść pod jego zachowanie; fundusze te przeto przechodniemi tylko sposobem pod jego znajdującą się zarządzeniem i czasowe tylko miejsce zastępują w księgach buchalteryi Towarzystwa.

VIII.

Buchalterya.

Na szczególną uwagę Dyrekcji Głównej zasługiwało obranie sposobu utrzymywania ksiąg rachunkowych i kassowych, które § 31 organizacji jego poruczonem zostało. Zdawało się Dyrekcji, iż przeznaczeniem jego ksiąg być powinno, wykazywać w każdym momencie obraz wystawionych, wymienionych, w obiegu będących, iako też wylosowanych, zapłaconych i umorzonych listów zastawnych. — Wykazać podobnież na każde żądanie obrot funduszków tak na amortyzacyę kapitałów, iako też na procenta i administracyę

pobieranych ze wszystkimi zmianami, i jakim co półroku ulegają przez pomnażanie się funduszu amortyzacyjnego wylosowaniami listami zastawnymi, i procentem składanym od summ z tegoż źródła przybywających. Rachunki Dyrekcji Głównej obeymować nad to powinny rachunek otwarty Rządu Królestwa Polskiego z funduszów, które w myśl art. 209 prawa Seymowego na pierwsze towarzystwa rozwinięciu awansował.

Oddzielne ze Skarbu rachunku wymagały summy, które stosownie do art. 29 i 30 prawa seymowego Skarb dopłacić Towarzystwu do rocznego Etatu, gdyby grosz dodatkowy na administracyą nie wystarczał, obowiązany będzie. Juny jest rachunek ze Skarbem, a później z Bankiem, co do summ co pół roku pożyczac się mających na zastąpienie zaległości w ratach Towarzystwu należnych, osobne rachunki potrzebne były z każdą Dyrekcją szczegółową, z przesłanych iéy listów zastawnych na pożyczki, ściąganych przez nią kosztów, pobieranych od stowarzyszonych opłat, i przesłanych im na administracyą funduszów. Oddzielne dały rachunki z każdym z stowarzyszonym, któreby wyjaśniały w każdym czasie, ilość pobranej pożyczki, zapłaconych kosztów na wygotowanie listów zastawnych, wysokość należących opłat półrocznych, ich stopniowe wpływy, należące za spóźnienie kary, iako też wszystkie na szczególne dobra łożone forszusa,

na delegacye na grunt zwykane, na koszta wykucyi i t.p.—Rachunek ten do przekonania każdego, obeymować był winien wszystkie przez niego do Towarzystwa wnoszone opłaty, iako też sposób zmniejszania się długu towarzystwu należnego przez dwa od sta, wnoszone na amortyzacyą, i procent od nich składany, aby każdego czasu wiadoma być mogła summa dobra ieszcze obciążająca, i iaki od niéy na przypadek wystąpienia należałby procent. Liczne do Dyrekcji Głównej kilkokrotnie czasem w iednym interesie odsyłane depozyta, dołączane do nich przez dłużników summy końcowe listami zastawnymi spłaconemi być nie mogące, przybywające do nich co pół roku procenta od summ w depozycie leżących, licznych rachunków są także powodem. Wreszcie wypłacanie kuponów stosownie do żądania właścicieli listów zastawnych w różnych miastach wojewódzkich, zastępowanie iednej Dyrekcji szczegółowej za drugą w opłatach woźnym za rozmaite wręczenia, i inne tym podobne zastępcze wypłaty, przelewy i kompensaty, bardzo iasnéy i trafnéy potrzebowały rachunkowości. Obowiązek w którym jest Dyrekcya Głowna zdawania co pół roku rachunków publicznie, dopełniania częstych rewizyi kassy swoiéy i Dyrekcji szczegółowych, stawiał ją w konieczności urządzenia w tym sposobie rachunkowości, aby za iednym rzutem oka można było z ksiąg dostateczną o szczegółach i ogóle powziąć wiadomość.

Zaprowadzone zostały z razu księgi w tabellarycznym sposobie, na każdy rodzaj wpływu i rozchodu oddzielną posiadające rubrykę, której podsummowanie przedstawiać miało obraz całego funduszu. Lecz w krótkce okazało doświadczenie, iż zaprowadzenie ksiąg w podobnym sposobie, zwłaszcza po Dyrekcyach szczegółowych nader było utrudniającem; wielkiéy uwagi i natężenia i oddzielnych potrzebowałoby Kontrolerów. — Nieustanny ruch i obrot w rachunkach Towarzystwa, powracanie częstokróć kilka razy iednéy summy do depozytu, różne przekazy, przelawy i kompensaty, rozmaite forszusa, częściowe na należności upłaty, zostające z iednego półroczna na drugie zaległości, zawsze w podsummowaniu rubryk, mylnie wystawiały rezultata, a nie dozwalały tego szybkiego zamykania rachunków, tego łatwego przeglądaiącemu ich obięcia, o cò władze mające sobie przez współstowarzyszonych powierzone do zarządzenia fundusze, nayszczególniey starać się powinny. — Wskazanie rubryki do której ma być wpływ lub wydatek zaciągnięty, wielkiéy wymagało rozważa, a pomylenie się w téy mierze nader długiego późniey do wysledzenia potrzebowało czasu. Niektóre fundusze idealnie tylko przez rubrykę ksiąg kassowych przeprowadzane być musiały. Przy assygnowaniu np. do funduszu w ręku Dyrekcyi szczegółowych, znajdujących się, pewnéy summy na wydatki administracyjne,

trzeba było zapisać ją w właściwych na to rubrykach w expens, iako przesłaną Dyrekcyi Głównej z rat półrocznych, w perceptę znowu iako z téjże Dyrekcyi nadesłaną na koszta administracyjne; i tak obeymowały księgi kassowe, wypłaty i pobory, których nie uzupełniły, co przy sprawdzeniu wielkie czyniło utrudnienie. To samo w Dyrekcyi Głównej przy odkładaniu do depozytu należności za kupony od summ w depozycie znajdujących się, trzeba było zapisać ją w rubrykę wydatków na wypłacone procenta i w perceptę depozytu; gdy témczasem pieniądze z mieysca się nie ruszyły. Kassy w podobnym sposobie prowadzące księgi, kilka miesięcy potrzebnia czasu co rok do ich zamknięcia, rewizya ich jest nader trudną, i ludzi obznajmionych z przedmiotem potrzebniają. — Dyrekcyja Główna zaś ośm milionów mając w swoiey kassie z nader rozlicznych pochodzące funduszu, wszystko iéy na tém zależało, aby podobna rewizya każdego czasu i bez żadnego utrudnienia następować mogła. Uważając do tego, iż wszelkie instytucye kredytowe z natury swoiey gatunkiem są Banku, Dyrekcyja Główna przedsięwzięła zaprowadzić księgi swoje na wzór utrzymywanych po wszystkich bankach w sposobie rachunków podwoynych, a *partie double*. Sposób ten w Anglii do wszystkich Rządowych rozciągniony rachunków, we Francyi do niestałych dopiero dochodów zaprowadzony okazał się iednym, który Dyrekcyją Główną do po-

żądane mógł doprowadzić celu. Kassa wróconą została do iedynego swego przeznaczenia, które iest strzeżenie pieniędzy z iak naywiększą pieczołowitością; żadne w niéy nie są inne utrzymywane rachunki, oprócz Dziennika wpływów i wydatków, który w wieczor podsummowany, codziennie przedstawia ukończony rachunek kassy. Stosownie do § 76 Organizacyi, kassa na dwie iest podzielona części—Fundusze administracyjne i te, które pomiędzy posiedzeniami kassowemi wpływają, w ręku są kassyera, pod codziennym iednego z członków nadzorem; wszelkie zaś inne summy pod trzema znajdują się kluczami. Stan kassy codziennie abszlusowany, podawany iest Prezesowi, który częste uzupełnia rewizye. — Buchalterya zaś koncentruie w sobie wszelką rachunkowość tak całego Towarzystwa w ogólności iako i Dyrekcyi Głównej w szczególności. — W niéy także prowadzone są rachunki wszystkich Dyrekcyów szczegółowych, wszystkich dóbr Towarzystwu zastawionych, wszystkich właścicieli listów zastawnych w depozytach złożone fundusze mających, i wszystkich osób iakąkolwiek styczność rachunkową z Towarzystwem Kredytowem mieć mogących tak, iż za iéy pośrednictwem Dyrekcyja Główna o wszystkich obrotach funduszw Towarzystwa dokładnie iest zawiadomiona i każdego przedmiotu oddzielnie szczegółowy rachunek sprawdzić może. Zaprowadzona wielka księga, obeymuie cały stan czynny i bierny Towa-

rzystwa, i ogół wszelkich rachunkowych interesów, Wszystkie inne są tylko pomocnicze, a tym sposobem przejrzenie ogółu znacznie iest ułatwione.

W Dyrekcyach szczegółowych kassy na tych samych zasadach urządzone zostały: wszystkie rubryki utrudniające i zabalamucenie rodzące odrzucone będą, iedynie dziennik wpływów i wydatków codziennie abszlusowany stan kassy przedstawiać, a księga wzajemnych obrachunków całą rachunkowość Dyrekcyi szczegółowej obeymować będzie.

Lecz im więcej rzecz iaka na pozor usymplikowana bydz się zdaie, tym więcej kosztuie pracy i trudności w zaprowadzeniu. Jakoż zastosowanie Buchalteryi do interesów Towarzystwa ze znacznymi w początkach połączone było trudnościami, póki zwłaszcza doświadczenie wszystkich nie przeprowadziło wypadków.

Buchalterya podwójna iest tworem wyższej cywilizacyi, iest sama oddzielną nauką; obiać iéy ogół w momencie nie tak iest łatwo, chociaż każdy szczegół na każde żądanie, iasny okazuie rezultat. Ma iednak Dyrekcyja Główna niewątpliwą nadzieję, w gorliwości Dyrekcyi Szczegółowych, że w ciągu naydalej pierwszego roku, z tym sposobem utrzymania ksiąg rachunkowych, tak wszyscy oswoieni będą, że nieoddzielnym nieiako stanie się od czynności Towarzystwa. —

Zaprowadzenie ksiąg-pierwiastkowych naywię-
 cey kosztowało pracy, brak wyrazów polskich,
 w téy gałęzi ieszcze nowéy w kraiu naszym, któ-
 reby zupełnie oddawały techniczne ich w buchal-
 terycznym ięzyku znaczenie, nakłaniał Dyrekcyę
 do przyięcia tych, które powszechnie w podobnych
 księgach są używane.—Wkrótce takowe przyswo-
 żonemi zostaną i ułatwią wszelkie w téy mierze
 korespondencye. Miło iest Dyrekcyi Głównéy od-
 dać i tu sprawiedliwość wszystkim Dyrekcyom
 szczegółowym, iż w téy tak suchéy materyi, ich u-
 silowaniami przez porządne ksiąg utrzymywanie,
 regularne rapportów zdawanie i trafne uwagi,
 wspierana i oświecana, została postawioną w sta-
 nie wygotować na czas właściwy pierwszy iene-
 ralny bilans tu sub lit. H załączony.

Bilans ten będąc skutkiem zasumowania
 wszystkich po szczególnych rachunków iest obra-
 zem stanu czynnego i biernego Towarzystwa Kre-
 dytowego, Rozbiór iego powinna poprzedzić uwa-
 ga, że Towarzystwo nie ma nic własnego, że iest
 tylko depozytaryuszem funduszów, które stopniowo
 przez lat 28 składać mają właściciele dóbr ziem-
 skich, na koléyne zapłacenie kapitałów, na które
 swym wierzycielom wydali listy zastawne. Cotyłko
 więc Towarzystwu należy, dłużne iest komu inne-
 mu. W tym przeto duchu kolumna Debet otrzymała
 wszystko co Towarzystwu z kądkolwiek należec
 może, co posiada na wydatkach dotąd niekom-
 pensowanych, i co ma w kassie funduszu: sło-

wem wszystko, co stanowi lub stanowić będzie.
 Towarzystwa przychód.

Kolumna Credit obeymuie to co Towarzystwu
 nieiako kredytuia, Rząd i właściciele listów za-
 stawnych, to iest wszystko to, co w dalszym ciągu
 w rubryki wydatków Towarzystwa ma być za-
 mieszczone.

I tak pierwsza pozycya w debet
 wyjaśnia, iż Towarzystwo ma ieszcze u właściceli dóbr iemu za-
 stawionych, z udzielonéy im poży-
 czki po strąceniu pierwszéy raty na
 amortyzacyą kapitału wniesionéy,
 (poz. 1. Bilansu deb.) - Zł. 58,800,607.

Summa ta wyrowna pierwszéy
 pozycyi w Credit wyrażającéy, iż
 w Obiegu iest listów zastawnych—
 (poz. 1. Bilansu Credit) Zł. 58,416,400,
 skoro do niéy dodaném będzie,
 wydany rewers na niedopłaconą re-
 sztę wartości ostatniego wylosowa-
 nego listu zastawnego (poz: 3 B.
 Cred.) po odtrąceniu procentu na Zł. 5,301.
 iako też summa na umorzenie li-
 stów zastawnych wzięta ze skarbu
 sposobem awansu, iako ieden pro-
 cent na amortyzacyą od uzyskać się
 późniéy mającéy pożyczki na dobra
 narodowe, wynosząca Zł. 378,906.

Summa ta pochodzi z większéy
 summy 391,536. zł. ogółem przez

Skarb opłacony, do której razem 12,630 zł. 6 gr. na Administracją zarachowane zostały (poz. 4 B. Cred).

Wypadało zamieścić dalej w debet Bilansu sumę procentów za półsiódma roku, aż do drugiey emissyi kuponów od stowarzyszonych należącą w ogóle (poz: 2 B. Deb) - - - - - Zł. 15,188,370.

gdyż nie można było pominąć w Credit obligów na tę suminę przez Towarzystwo wystawionych przez dołączenie kuponów do listów zastawnych; wyrównywać przeto summie téy powinny kupony w obiegu będące (poz. 2 B. Cred.) Zł. 15,188,264. dodawszy do nich procent z rewersu za ostatni wyciągniony list zastawny wypływającego w kwocie Zł. 106. Zaległość z raty Grudniowey (poz. 3 B. Deb.) iako należność Towarzystwa, właściwe tu w kolumnie Debet ma miejsce - - - - - Zł. 107,978:gr. 25.

Obok tych zaległości zamieścić wypadało i te summy które Dyrekeyom szczegółowym do ściągnięcia wskazane zostały, tak za kosztą wystawienia listów zastawnych, iako też za kupony od po-

życzek po dzień 1 Października udzielonych załączone, i z tego powodu w rejestra biercze nie wciągnione, tudzież inne na rzecz właścicieli dóbr czynione awanse (poz. 4. B. Debet) - - - - - Zł. 270,719. gr. 25.

Poki przez grosz dodatkowy na administracją stowarzyszeni niezwrocają Towarzystwu, lub też w moc art. art. 31 prawa seymowego umorzoną nie będzie summa wydana na pierwsze zawiązanie Towarzystwa i na kosztą administracyi w roku 1826. wynoszące po strąceniu wpływów na ten przedmiot w upłynioném półroczu pobranych (poz: 5 B Debet.) Zł. 498,493 gr. 5. póty wydatek ten uczyniony z pożyczki ze skarbu zaciągnioney (poz: półroczu 5 B. Cred.) - - - - - Zł. 1,025,662.

w należnościach Towarzystwa zamieszczona bydź musi. — O ile wyłożone kosztą na fabrykacyą listów zastawnych nie są ieszcze przy ich wycięciu, Dyrekeyom szczegółowym, dla ściągnięcia z dóbr właściwych zadebitowane, o tyle Towarzystwu ieszcze do zwroczenia należą, w Debet przeto (poz: 6 B. Deb) położone bydź muszą, co wynosi Zł. 192,888. gr. 6. Podobnie i forszusa rozmaite z po-

wodu nie dokończonych jeszcze dostaw pergaminu i papieru dotąd nie abszlusowane iako też innego rodzaju awanse, dotąd dla różnych przyczyn do właściwych po wyżey wymienionych wydatków dołączone być nie mogące, także na stronie Debet (poz: 7 B.) poleżyć należało w kwocie - - - - - Zł. 159,863. gr. 11

Zamyka wreszcie stronę Debet Bilansu, stan kassy Dyrekcyi Głównej która w dniu 20 Stycznia r. b. posiadała w gotowiznie - Zł. 437,092. gr. 20.

w Listach zastawnych Zł. 5,446,900. —

w Kuponach - Zł. 1,826,210. —

W ogóle (poz. 8 B. Deb) Zł. 7,710,202. gr. 20.

Credit Bilansu oprócz nadmienionych już pozycyi, w obiegu będących listów zastawnych (poz, 1) i kuponów (poz: 2) tudzież rewersów na niedopłaconą resztę listu zastawnego w końcu wylosowanego (poz: 3) zawiera sumę przez skarb sposobem awansu na amortyzacyą kapitału i koszta administracyi zapłaconą tak, iak gdyby już całą zażadaną na dobra narodowe w ilości 40,000,000 uzyskał sumnę. Obeymie daléy stronnica Credit fundusze z nadzwyczajnych wpływów iako to, dwa pro-

centu od występujących z Towarzystwa, zostawione do dyspozycyi Komitetu, kary od opóźniających się z ratami półrocznymi i t. p. Fundusze te nie mające prawem oznaczonego stałego przeznaczenia, za gatunek depozytu uważać i w kredyt zamieścić Dyrekcyja Główna sądziła potrzebę (poz: 6 B. Cred.) Zł. 2,268. gr. 2.

Siodma pozycya wyjaśnia ile jeszcze właściciele wylosowanych listów zastawnych i kuponów z upłynionéy raty Grudniowéy po wypłacie się nie zgłosili, to jest za sumnę Zł. 619,973.

Osmo nakoniec przedstawia istotne depozyta z Dyrekcyi szczegółowych do kassy Dyrekcyi Głównej odesłane w summie Zł. 7,279,612. gr. 27.

Taki jest ogółowy rezultat rachunków, które Dyrekcyja co do główniejszych przedmiotów poprzednio przytaczanemi sub A. B. C. D. E. F. G. H. tu dołączonemi wyjaśnia wykazami. Naydrobniejsze każdego z nich szczegóły przedstawia wielka księga i księgi pomocnicze, które każdego czasu do przeyrzenia są otwarte.

W tym sposobie przedstawiwszy cały szereg swoich zatrudnień w ciągu upłynionego roku, przyiemno jest Dyrekcyi Głównej, że w samém prawie seymowém, oprócz Magistratur wykonaw-

czych istnieją instytucje, których jest przeznaczeniem być świadkami i sędziami ię czynności. —

w Warszawie d. 31 Stycznia 1827 roku.

Tu zabrał głos JO. Xiążę Minister Przychodów i Skarbu, w następnym sposobie :

Szanowne Zgromadzenie!

„ Z dopełnionego tu sprawozdania Dyrekcji
„ Głównéj o uskuteczniionych przez nią w uply-
„ nioném półroczu działaniach, widzimy iak
„ szczęśliwe są owoce Stowarzyszenia Kredyto-
„ wego Ziemskiego, które co dzień bardziéj u-
„ sprawiedliwiaią, łaskawą o dobro nasze troskli-
„ wość tego Króla, któremu przy tylu innych, i
„ to także winni iesteśmy dobrodzieystwo.

„ Pomiędzy ważnemi przez tego wspaniałego
„ Monarchę Polsce nadanemi Instytucyami, nie-
„ posledníe zaiste trzyma miejsce Towarzystwo
„ Kredytowe Ziemskie, iako przeznaczone do po-
„ wrócenia, z czasem własności gruntowych do
„ szczęśliwszego stanu, i do ożywienia w kra-
„ iu kredytu tego prawdziwego wszelkiéj pomy-
„ ślności źródła.

„ Gdyby zważając na okoliczności nastaniu In-
„ stytucyi téj towarzyszące nie trzeba było goić
„ rany dawne, kilkadziesiątletnią prawie wojną
„ zadane, gdyby urządzenie ię nie były poprze-

„ dziły przepisy moratoryjne, gdyby nakoniec nie
„ trzeba było wdać się w pośrednictwo między
„ równie zubożonych wierzyciela i dłużnika, dla
„ ustanowienia bezstronnéj zobopólnych ofiar ró-
„ wnowagi, Instytucya sama mogła była inne
„ wcale mieć zasady; ulegając atoli niezbędny
„ konieczności, potrafiła ona wszelako ile byź
„ mogło naleypiéj, walczące z sobą pogodzić stro-
„ ny, i pomimo ogromu długów dwie trzecie czę-
„ ści wartości dóbr Ziemskich przewyższających,
„ potrafiła tak wielkiemu wydołać złemu, innych
„ niewywiąć sprzymierzeńców, iak tylko czas i
„ zaufanie.

„ Tym iedynie sposobem, można było usunąć
„ szkodliwą dla wszystkich niewypłatność, i od-
„ dalić z przedsięni sądowych mnóstwo spraw
„ bez celu i korzyści wiedzionych.

„ W ciągu rozlicznych Towarzystwa działań
„ zdarzy się zapewne, iż Właściciel ziemi, nad-
„ istotny walor zadłużonéj, ustąpić z niéj bę-
„ dzie zmuszony: zdarzy się, iż nadzieia nie ie-
„ dnego z dłużników istotę położenia swojego
„ dokładnie nieoceniających zawiedzioną zosta-
„ nie; zdarzy się nakoniec, że wielu Wierzycieli
„ uyrzy korzyści, których wcale nie przewidywa-
„ li; wszystko to zdarzyć się będzie mogło, bo
„ taka jest koléj wszelkiéj nowéj Instytucyi;
„ każdy ią z téj tylko strony uważa, która ze
„ szczególném i chwilowém iego położeniem nay-
„ więcéj zdaie mu się mieć styczność.

„ Do Prawodawców należy wszystkie Instytu-
„ cyi cele i środki bystrem przeyrzeć okiem,
„ wszelkie iéy, wczesnie wyrachować wypadki,
„ czas zaś wszystkiemu właściwą nadając, cechę
„ zasady i zamiary wieńczy i usprawiedliwia.

„ Skutki naszego Towarzystwa dotąd są na-
„ der pomyslné. Ze wszystkich Woiewództw Oby-
„ watele pospieszili przystąpić do Towarzystwa.
„ Ledwo od zawiązania się jego pół roku upłynę-
„ ło, a już ogół żądanych kapitałów nie licząc
„ Rządu do stu milionów dochodzi. — Już prawie
„ pięćdziesiąt milionów listów zastawnych w obiegu
„ istotnie puszczonych, ożywiło cyrkulacją, ula-
„ twiło umowy i bez zniżenia waloru ziem
„ odłożony, umorzyło długi wzajemne. Wpływ
„ opłat Towarzystwu należnych skutecznił się
„ prawie w zupełności, a spodziewać się można
„ że mała zaległość weydzie cała do kass Towa-
„ rzystwa bez użycia środków zagnajających.

„ Chociażby iednak ta i nie wpłynęła, wiad-
„ mo wam iest Szanowni Mężowie, że pomimo
„ tego, wypłaty przez Towarzystwo skutecznie
„ się powinne, naydoskonalej są zapewnione. —
„ Kurs listów zastawnych iest pomyslny, bo się
„ między 76 i 77 utrzymuje, zabezpiecza go od
„ wszelkiego szkodliwego zniżenia, pomoc któ-
„ réy Najiaśniejszy szczęśliwie Nam panujący
„ Monarcha ciągle Towarzystwu udziela, a któ-
„ réy Instytucya nasza wkrótce potrzebować nie
„ będzie.

„ Przy-

„ Przyczyniły się do tych skutków czynności
„ Dyrekcyi Głównej, który miło mi iest oddać
„ należną sprawiedliwość. — Noszą one nie za-
„ prczoną cechę gorliwego, bezstronnego i tra-
„ fnego działania, iakiego tam tylko z pewno-
„ ścią spodziewać się można, gdzie nayszlache-
„ tnieysze miłości dobra publicznego uczucie, ie-
„ dyną iest mozolny pracy pobudką i nagrodą.

„ Od was to teraz Szanowni Komitetu Towa-
„ rzystwa Członkowie, zależeć będzie nadanie
„ ostateczny osiągnięty skutkom rękoyami. —
„ Wywyższeni nad wszystkie w Towarzystwie ad-
„ ministrujące władze, dobrą ogółu iednym bę-
„ dzie waszym zamiarem. — Dla tego ogółu, dla
„ ustalenia kredytu Towarzystwa, i jego zna-
„ ków, bezstronna sprawiedliwość kierować bę-
„ dzie waszemi wyrokami, w rozstrzyganiu skarg
„ do was zanoszonych. — Prawo, zawsze prawo,
„ i nic iak prawo, ciągle przez was przemawiać
„ będzie; a iak z iednej strony, baczyć nieomie-
„ szkacie, ażeby Władze Towarzystwa ściśle obo-
„ wiązków swoich dopełniały, tak z drugiej stro-
„ ny, głuchą będzie bezstronność wasza, na ża-
„ le tych których opieszalność na skutki prawne
„ narazi.

„ Tak prowadzone stowarzyszenia sprawy,
„ dódydą zapewne do zamierzonego celu, zwłaszcza,
„ gdy im wielowładna towarzyszy opieka, tego
„ Króla, który od nappierwszej chwili wstąpie-
„ nia na Tron Polski, nie przestaje dowodzić, iak

„wiele pragnie, ażeby Instytucye które! zdaniem
„Jego do szczęścia naszego są potrzebne, sku-
„tecznie rozwinięte i ugruntowane zostały. ”

W tém mieyscu dał JO. Xiążę Minister głos
JW. Prezesowi Komitetu, który z pamięci wyło-
żył uczucia, i jakie Komitet Towarzystwa ożywia-
ia, i zamiary iego ku udoskonaleniu téy Insty-
tucyi.

Oddając Zdanie Sprawy Dyrekcyi Głównéy Ko-
mitetowi, wezwał go JO. Xiążę Minister, iako
też i Obywateli zastępujących Komitet Właści-
cieli listów zastawnych, aby wyznaczili z grona
swego Delegowanych dla spalania umorzonych li-
stów zastawnych i kuponów. — Na tém posiedze-
nie ukończone zostało.

BILLANS JENERALNY

TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

DEBET

w dniu 20 Stycznia 1827 roku.

CREDIT

	Złt. polsk.	gr.		Złt. polsk.	gr.
1. WIERZYTELNOŚĆ NA DOBRACH ZASTAWIONYCH.			1. LISTY ZASTAWNE W OBIEGU.		
Po strąceniu z raty Grudniowej 1826, użytego ieden od sta na umorzenie Kapitału, pozostaie na Dobrach Ziemskich, Prywatnych i Narodowych Wierzytelności Towarzystwa	58,800,607.		Po strąceniu tak wylosowanych, iako też zwróconych przez występujących z Towarzystwa, niemnię zamienionych Listów Zastawnych, pozostaie w Obiegu.	58,416,400.	
2. NALEŻNOŚĆ NA PROCENTA ZA 13 PÓLROCZÓW.			2. KUPONY W OBIEGU.		
Ogólna Summa należnych od Stowarzyszonych procentów za pierwszą emmissyą siedmioletnich Kuponów, po strąceniu upłynionego półrocza	15,188,370.		Dołączone do Listów Zastawnych na 14 Półroczy Kupony po strąceniu zapłaconych w terminie Grudniowym 1826 wynoszą.	15,188,264.	
3. ZALEGŁOŚĆ RATY GRUDNIOWEY.			3. NALEŻNOŚĆ ZA OSTATNI WYLOSOWANY LIST ZASTAWNY.		
Zalega na Dobrach Ziemskich Prywatnych, z Raty Grudniowej 1826, podług ostatnich Rapportów Dyrekcyów szczegółowych,	107,978.	25.	Pozostała należność do spłacenia wylosowanego Listu Zastawnego N. 85,288, z raty Czerwcowey roku 1827— na Kapitał zł. pol. 5,301, na prowizyą zł. pol. 106.	5,407.	
4. DYREKCYE SZCZEGÓLOWE ŚCIAĞNĄĆ MAIĄ.			4. POŻYCZKA U RZĄDU.		
Wskazano Dyrekcyom szczegółowym do ściągnięcia należności za Kupony po 1. Października r. z. wydane, tudzież za wygotowanie listów	270,719.	28.	Rząd Królestwa Polskiego wypożyczył Towarzystwu stosownie do Art. 209 prawa Seymowego	1,025,662.	
5. KOSZTA NA ADMINISTRACYĘ.			5. AWANS U RZĄDU NA AMORTYZACYĘ.		
Wydano na Administracyę Dyrekcyów Główny i Szczegółowych, po strąceniu wpływów na ten cel z raty 2go Półrocza 1826 r.	498,493.	5.	Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu, awansowała na umorzenie pierwszej raty od Kapitału na dobra Narodowe wypożyczyć się ieszcze mającego.	391,536.	6.
6. KOSZTA NA WYGOTOWANIE LISTÓW.			6. NADZWYCZAYNE WPŁYWY.		
Wydano na wygotowanie Listów i Kuponów po strąceniu należących Opłat od listów iuż wystawionych	192,888.	6.	Opłaty od wychodzących z Towarzystwa, oraz należność z kar od zalegających w opłacie raty Grudniowej, tudzież nadzwyczajne wpływy.	2,268.	2.
7. ROZMAITE AWANSE.			7. POZOSTAŁOŚĆ DO WYPŁATY Z RATY GRUDNIOWEY.		
Awansowano na Materyały do listów zastawnych i na inne wydatki Administracyjne dalszego obrachunku wymagające.	159,863.	11.	Należność niezgłaszających się po wypłaty, z wylosowanemi Listami Zastawnemi, tudzież z Kuponami 2 półrocza 1826 r.	619,973.	
8. STAN KASSY.			8. DEPOZYTA.		
W kassie Dyrekcyi Główny znajduje się na dniu dzisiejszym w gotowiznie zł. polsk. 437,092, gr. 20, w Listach zł. polsk. 5,446,900; w Kuponach zł. polskich 1,826,210.	7,710,202.	20.	Depozytu w Kassie Dyrekcyi Główny znajduje się na dniu dzisiejszym w gotowiznie zł. polsk. 6,502, gr. 20; w Listach zł. polsk. 5,446,900; w Kuponach zł. polsk. 1,826,210.	7,279,612.	27.
	82,929,123.	5.		82,929,123	5.

SUMMA BILLANSOWA, złotych polskich ośmdziesiąt dwa miliony, dziewięć kroć sto dwadzieścia dziewięć tysięcy, sto dwadzieścia trzy, groszy pięć.

Działo się na Posiedzeniu w Dyrekcyi Główny Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie dnia 31 Stycznia 1827 r.

Radzca Stanu Prezes (podpisano) *Kalinowski*.— Członki Dyrekcyi (podpisano) *Tomasz Łubieński*— *J. K. Kochanowski*— *Rudnicki*— *Augustowski*— *Henryk Łubieński*— *J. Lubowidzki*— *M. Cissowski*— *Puchała*.

Zgodno z Wielką Księgą Stanu Czynnego i Biernego Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

Utrzymujący Księgi *F. H. Laškiewicz*.

Wykaz zaległości Raty 2^{go} Półrocza roku 1826, po dzień
20 Stycznia 1827 roku.

Ner Dóbr.	N A Z W I S K A				Summa zalega- jąca		U W A G I.
	Dóbr w opłacie zale- gających.	Województw.	Powiatów.	Właścicieli.	Złot:	gro:	
1	Łagiewniki	Krakowskie	Stopnicki	Gotliński	554	27	
2	Mrzygłód	---	Lelowski	Rokosowscy	12009	12	
3	Czarnocin	---	Skalbimirski	Skorupka	1382	18	
4	Cieślce	---	---	---	1556	6	
5	Postaszowice	---	Lelowski	Sudowscy	443	9	
6	Mianocice	---	Miechowski	Lanckoroński	3131	„	
7	Igołomia	---	Krakowski	Przerębska	4956	27	
8	Nieznanowice	---	Kielecki	Komorowska	6689	24	
9	Proszowice	---	Krakowski	Gostkowski	2790	„	
10	Włoszczowa	---	Kielecki	Komorowski	4141	18	
11	Brzeska Wola	Sandomierskie	Koziennicki	Mirecki	341	„	
12	Przepiorów	---	Sandomierski	Gronowski	2889	6	
13	Domaniów	---	Radomski	Święcicki	1100	15	
14	Linów	---	Sandomierski	Mszanecki	263	15	
15	Żuków	---	Opoczyński	Popiel	390	18	
16	Mazowszany	---	Radomski	Popiel	570	12	
17	Rzuchów	---	Opatowski	Dowbor	310	„	
18	Bąkowa	---	Solecki	Nowosielski	1218	9	
19	Kołodów	Kaliskie	Wartski	Biernacka	254	6	
20	Paprotnia	---	Koniński	Prądyński	781	6	
21	Złotkowy	---	---	---	396	24	
22	Działoszyn	---	Wieluński	Myszkowscy	4947	18	
23	Rząsawy	---	Częstochowski	Czarnecki	396	24	
24	Rusocice	---	Koniński	Gurowski	2635	„	
25	Łask	---	Szadkowski	Czołchański	5532	3	
26	Roxyce	---	Piotrkowski	Budziszewski	883	15	reszta należytości
27	Wierzbica	---	Radomski	Biedrzycka	623	3	
28	Gorzędów	---	---	Zaręba	2232	„	
29	Bystrzyca	Lubelskie	Lubelski	Rojewski	4123	„	
30	Frampol	---	Tarnogrodzki	Wisłocka	7037	„	
31	Gardzianice	---	Krasnostawski	Siedliska	3100	„	
32	Podlodów	---	Tomaszewski	Roduski	502	6	
33	Cześniki	---	Hrubieszowski	Sobolewscy	1860	„	
34	Serebryszcze	---	Chełmski	Sokołowska	2994	18	
35	Magnuszewo małe	Płockie	Pułtuski	Młocki	697	15	
36	Tupadły	---	Lipnowski	Ziółkowski	657	6	
37	Unierzysz	---	Mławski	Kruszewska	1041	18	
38	Jastrzębice	---	Przasnyski	Kruszewski	812	6	
39	Mieszki Bardony	---	---	Łępkowski	189	3	
40	Skwary dąbrowe	---	Płocki	Skwarski	310	„	
41	Porady	Mazowieckie	Rawski	Dąbska	930	„	
42	Poddebice	---	Zgierski	Zakrzewscy	3059	21	
43	Jarantowice	---	Brzeski	Sokołowski	1078	24	
44	Broniewo	---	Radzieiowski	Skorzewska	1171	24	
45	Jeżowa Wola	---	Sochaczewski	Łuszczewscy	976	15	
46	Kamienie dezerta	---	Brzeski	Zagaiewski	626	6	
47	Dąbie	---	---	---	1940	18	
48	Skibice	---	Kowalski	---	1395	„	
49	Waganiec	---	Radzieiowski	Gostkowski	930	„	
50	Borucin	---	Brzeski	Zagaiewski	1860	„	
51	Golice	---	Zgierski	Sulimirski	827	21	
52	Sosnowica	Podlaskie	Włodawski	Sosnowscy	2391	4	reszta należytości
53	Uhrusk	---	---	Kamiński	3667	9	
54	Skłody	Augustowskie	Tykociński	Idzkowski	378	6	
				Ogółem...	107,978	25	

ZEBRANIE WYKAZÓW A. i B.

Obeymujące ogółowo Woiewództwami wiele do dnia 20 Stycznia 1827 roku zażądano pożyczki, wiele udzielono, i na iaką Summę Akt przystąpienia do téy daty nierozpoznawane były.

Nu- mer bie- żący.	WOIEWÓDZTWO	Ilość żądanej pożyczki Akta- mi przystapie- nia.	Z tego rozpo- znano aktów przystąpienia.	Na te udzie- lono pożyczki.	Zostaie do rozpoznania	U W A G I.
1	Krakowskie	18,315,907	9,803,500	7,565,900	8,512,407	
2	Sandomiérskie	15,043,873	7,380,439	5,178,900	7,663,434	
3	Kaliskie	15,925,842	5,780,331	5,194,600	10,145,511	
4	Lubelskie	14,739,029	7,048,233	6,272,900	7,690,796	
5	Płockie	11,673,122	7,269,064	6,516,500	4,404,058	
6	Mazowieckie	24,655,178	14,004,653	12,405,700	10,650,525	
7	Podlaskie	21,834,858	8,090,992	6,728,000	13,743,866	
8	Augustowskie	15,103,853	9,604,230	9,302,600	5,499,623	
	Ogółem	137,291,662	68,981,442	59,165,100	68,310,220	

Zwrócone przez występujących z Towarzystwa.

w Woiewództwie Lubelskiem

Biskupice	600	}	
Krasienin	1500		

w Woiewództwie Mazowieckiem

Rykały	500	}	
Sobota	700		
Skibice	4400		

Pozostaie na wierzytelność

59,157,400

Wykaz wypuszczonych w obieg listów zastawnych z rozróżnieniem każdego ich gatunku, niemniéy wszelkich zmian z powodu wymiany tychże Listów ad litt: C. §. 221 Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 roku.

	B I A Ł Y C H					K O Ł O R O W Y C H					Łącznie	na Summę złot: pols:
	A.	B.	C.	D.	E.	A.	B.	C.	D.	E.		
	S	Z	T	U	K	L						
Wycięto i w obieg puszczono przed 1 Październik 1826.	368	2133	8997	5003	9762	39	335	1577	255	537	29,006	35,742,800
Zwrócono do wymiany	1	1	2	„	„	„	6	„	1	2	13	57,900
pozostało	367	2532	8995	5003	9762	39	329	1577	254	535	28,993	35,684,900
Zwrócono przez występujących z Towarzystwa	„	„	4	2	3	„	„	„	„	„	9	5600
pozostało	367	2132	8991	5001	9759	39	329	1577	254	535	28,984	35,679,300
Wydano od 1 Października 1826 do 9 Stycznia 1827.	236	1120	5613	2914	25,642	9	57	423	141	230	36,385	23,522,900
Zwrócono dla wymiany	1	„	„	„	1	„	1	14	3	10	30	42,700
pozostało	235	1120	5613	2914	25,641	9	56	409	138	220	36,355	23,480,200
Zwrócono przez występujących z Towarzystwa	„	„	„	3	3	„	„	„	„	„	6	2100
pozostało	235	2120	5613	2911	25,638	9	56	409	138	220	36,349	23,478,100
Powtórzenie { przed 1 Października 1826.	367	2132	8991	5001	9759	39	329	1577	254	535	28,984	35,679,300
Puszczono w obieg { do 9 Stycznia 1827	235	1120	5613	2911	25,638	9	56	409	138	220	36,349	23,478,100
w ogóle	602	3252	14,604	7952	36,397	48	385	1986	392	755	65,333	59,157,400

Wyjaśnienie Wpływów na Prowizyą, umorzenie Kapitału i Administracyą z wyszczególnieniem zaległości
od Litt: B. §. 221 Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 roku.

Od Kapitału przed 1 Pa- ździernika 1826 wypożyczonego	z Woiewództw	N A L E Ż A Ł O								Wpłynęło do dnia 13 Grudnia 1826 roku.	Zalegało na dniu 13 Grudnia 1826 roku.	Z tego wpłynęło do dnia 20 Sty- cznia 1827 roku.	Rzeczywista za- ległość na dniu 20 Stycznia.				
		Na umorzenie	Na prowizyą	Na Administracyą	Łącznie												
Złote		Z Ł O T E P O L S K I E i G R O S Z E.															
4,453,400	Krakowskiego	44534	„	89068	„	4,453	12	138,055	12	84825	9	53230	3	15574	12	37655	21
2,992,700	Sandomińskiego	29927	„	59854	„	2,992	21	92773	21	69979	12	22794	9	15710	24	7083	15
4,432,060	Kaliskiego	44320	„	88640	„	4,432	„	137,392	„	104,042	6	33349	24	14667	15	18682	9
4,362,200	Lubelskiego	43622	„	87244	„	4,362	6	135,228	6	104,417	9	30810	27	11194	3	19616	24
5,030,100	Płockiego	50301	„	100602	„	5,030	3	155,933	3	141,781	18	14151	15	10443	27	3707	18
8,697,100	Mazowieckiego	86971	„	173942	„	8,697	3	269,610	3	227,034	21	42575	12	27779	3	14796	9
4,117,700	Podlaskiego	41177	„	82354	„	4,117	21	127,648	21	108,515	15	19133	6	13074	23	6058	13
1,594,100	Augustowskiego	15941	„	31882	„	1,594	3	49,417	3	36617	6	12799	27	12421	21	378	6
37,890,600	od Kommissyi R. P. i S.	378906	„	„	„	12,630	6	391,536	6	391,536	6	„	„	„	„	„	„
73,569,900	Razem	735,699	„	713,586	„	48,309	15	1,497,594	15	1,268,749	12	228,845	3	120,866	8	107,978	25

Rachunek obrotu Funduszków na Administracyę ad Litt: F. §. 221 Instrukcyi
z dnia 14 Marca 1826 roku.

TYTUŁY WYDATKÓW.	w Ogól	na Dyrekcyę Główną Towa- rzyst: Kredyt- Ziemskiego.	Na Dyrekcyę Szczegółowe w Woiewództwie																
			Krakowskiem	Sandomier- skiem	Kaliskiem	Lubelskiem	Płockiem	Mazowie- ckiem	Podlaskiem	Augusto- wskim	Z Ł O T E P O L S K I E i G R O S Z E.								
Na Pensye	405,430	149,427	10	29,883	17	30,306	16	29,535	5	28,125	6	26,743	14	48,775	„	28,614	20	34,019	25
— Dyety i koszta podróży .	9,180	4,732	17	740	3	255	„	122	12	482	12	239	„	1692	22	626	2	290	15
— Lokal, opał i światło .	26,509	11,020	13	2,169	6	1,423	8	3297	17	1484	14	1893	„	3188	18	519	22	1513	„
— Utensylia i potrzeby Kancellaryi	58,322	48,378	22	2,608	11	1,064	24	1166	20	542	23	1000	26	1525	11	1105	7	929	21
— Extraordynarya	3,588	1,667	4	500	18	154	14	92	28	229	25	185	17	204	15	378	21	175	„
— Zaprowadzenie Biór Dyrekcýów Szczegółowych	43,655	„	„	7711	25	3,657	18	3301	5	1852	„	4027	6	14,279	9	5909	6	2917	„
Ogól wydatków do 1 Stycznia 1827 r.	546,687	215,226	6	43,613	20	36,861	20	37,515	27	32,716	20	34,089	3	69,665	15	37,153	18	39,845	1